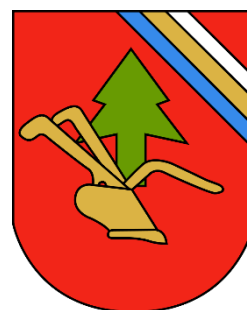

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY RADOWO MAŁE
NA LATA 2019-2023**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	3
I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII	5
1. PODSTAWY PRAWNE	5
2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE.....	6
II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE	13
1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE	13
2. TRANSPORT I KOMUNIKACJA	13
3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE	14
4. GOSPODARKA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY	17
5. EDUKACJA I WYCHOWANIE	23
6. KULTURA, SPORT I REKREACJA	24
7. ZDROWIE I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	27
8. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	33
9. PROBLEM BEZDOMNOŚCI	39
10. PRZESTĘPCZOŚĆ.....	39
11. POMOC SPOŁECZNA	40
12. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.....	51
13. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM” ...	53
14. ANALIZA SWOT	67
15. WNIOSKI Z DIAGNOZY	70
III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	72
IV. PROGRAMY I PROJEKTY.....	81
V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII	82
SPIS TABEL I WYKRESÓW	86

WPROWADZENIE

Polityka społeczna oznacza racjonalną działalność państwa i innych podmiotów zmierzającą do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, pożądanych struktur społecznych i stosunków społeczno-kulturowych, służących efektywnemu i sprawiedliwemu zaspokojeniu potrzeb społeczeństwa. Na poziomie lokalnym jednym z podstawowych narzędzi służących jej realizacji jest strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to dokument przedstawiający koncepcję działań zmierzających do racjonalizacji lokalnej polityki społecznej, szczególnie w aspekcie rozpoznawania zagrożeń społecznych, ich profilaktyki i minimalizowania negatywnych skutków występujących problemów społecznych. Strategia stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych w obliczu zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania lokalnej społeczności.

Niniejsza strategia została opracowana w Ośrodku Pomocy Społecznej w Radowie Małym. Powstała w procesie partycypacyjnym z uwzględnieniem interesów różnych grup społecznych i przy szerokich konsultacjach społecznych. W pracach nad dokumentem uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, w tym sektora pomocy społecznej, oświaty, kultury, sportu i rekreacji, rynku pracy, ochrony zdrowia, a także policji, organizacji pozarządowych, kościoła oraz mieszkańcy gminy. Moderatorem prac nad dokumentem było Centrum Wspierania Służb Społecznych w Częstochowie.

Strategia została przygotowana na lata 2019-2023. Ma umocowanie w dokumentach strategicznych z zakresu polityki społecznej przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym skąd, stosownie do potrzeb mieszkańców, przenosi priorytetowe cele i kierunki działań na poziom lokalny. Dokument umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, i stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej.

Strategia składa się z pięciu części. W pierwszej z nich zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia dokumentu oraz jego uwarunkowania strategiczne i programowe.

Druga część strategii obejmuje podstawowe informacje na temat gminy oraz diagnozę sytuacji społecznej w gminie, która została przygotowana w oparciu o dane pozyskane z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej

mieszkańców, identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także analizę ankiet skierowanych do mieszkańców gminy, w tym przedstawicieli samorządu lokalnego. Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach: *Transport i komunikacja; Sytuacja demograficzna i zasoby mieszkaniowe; Gospodarka i sytuacja na rynku pracy; Edukacja i wychowanie; Kultura, sport i rekreacja; Zdrowie i problem niepełnosprawności; Uzależnienia i przemoc w rodzinie; Problem bezdomności; Przestępczość; Pomoc społeczna i Organizacje pozarządowe.*

W trzeciej części strategii, na podstawie wniosków płynących z przeprowadzonej diagnozy oraz przy uwzględnieniu kompetencji samorządu gminnego, zostały sformułowane: misja, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań niezbędnych do podjęcia w okresie programowania dokumentu. Zostali również wskazani realizatorzy strategii, przedstawione źródła finansowania dokumentu i czas realizacji wyznaczonych w nim kierunków działań, ramy finansowe strategii oraz prognoza zmian.

W czwartej części dokumentu wskazane są programy oraz przedstawiona jest informacja na temat projektów mogących służyć realizacji strategii.

Piąta część strategii zawiera informacje na temat sposobu realizacji dokumentu oraz prowadzenia jego monitoringu i ewaluacji przy wykorzystaniu przygotowanego zestawu wskaźników monitoringowych.

Przy istniejącym obecnie ogromnym zapotrzebowaniu na myślenie i działanie strategiczne należy pamiętać, że sam fakt przygotowania strategii to dopiero część teoretyczna procesu, którą należy uzupełnić praktyką i działaniem, czyli wdrożeniem dokumentu. Tutaj, odpowiedzialność spada na lokalnych polityków, działaczy, przedstawicieli różnych instytucji, zarówno administracji samorządowej, jak i organizacji pozarządowych. I tylko ich skoordynowana współpraca, wola i determinacja w przeznaczaniu i pozyskiwaniu środków finansowych przełoży się na skuteczność realizacji strategii.

I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII

1. PODSTAWY PRAWNE

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radowo Małe na lata 2019-2023 wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Do aktów prawnych regulujących treść strategii oraz wpływających na jej realizację należą również m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,

- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radowo Małe na lata 2019-2023 pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi, które opracowano na szczeblu europejskim, krajowym i samorządowym. Należą do nich:

- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo,
- Umowa Partnerstwa – Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020,
- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020,
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łobeskim na lata 2012-2020.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich. Projekt „*Unia innowacji*” ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii. Z kolei projekt „*Młodzież w drodze*” służy poprawie wyników systemów kształcenia oraz podniesieniu atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a projekt „*Europejska agenda cyfrowa*” zakłada upowszechnienie szybkiego Internetu oraz umożliwienie gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpanie korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

Projekt „*Europa efektywnie korzystająca z zasobów*” ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów poprzez zmniejszenie udziału emisji węgla w europejskiej gospodarce, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu i propagowanie efektywności energetycznej, natomiast projekt „*Polityka przemysłowa w erze globalizacji*” służy poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do Małych i Średnich Przedsiębiorstw, oraz wspieraniu rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurencyjności na rynkach światowych.

Celem projektu „*Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*” jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy, a projekt „*Europejski program walki z ubóstwem*” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 to z kolei najważniejszy średniookresowy dokument rozwojowy na szczeblu krajowym, określający cele strategiczne do 2020 roku. Wyznacza on trzy obszary strategiczne: *Sprawne i efektywne państwo*, *Konkurencyjna gospodarka*, *Spójność*

społeczna i terytorialna, w których koncentrują się główne działania, oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

Celem głównym Strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Dokument z jednej strony wyznacza działania służące usuwaniu barier rozwojowych, w tym ujawnionych przez kryzys gospodarczy słabości polskiej gospodarki, a z drugiej skupia się na wspomnianych powyżej potencjałach, które będą stymulowały rozwój kraju.

Strategia stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych (Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Sprawne Państwo, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa), które powinny przyczyniać się do realizacji założonych w niej celów, a zaprojektowane w nich działania rozwijać i uszczegóławiać reformy w niej wskazane. Dokument skierowany jest nie tylko do administracji publicznej, ale także do środowisk społecznych i gospodarczych, które uczestniczą w procesach rozwojowych i mogą je wspomagać zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest również odniesieniem na gruncie krajowym dla dokumentów strategicznych przygotowywanych w kraju na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014-2020, tj. Umowy Partnerstwa i programów operacyjnych (uwzględniających środki z polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa). Wskazane w strategii cele rozwojowe i priorytety w znaczącym zakresie wpisują się w cele strategii unijnej „Europa 2020” i są z nią spójne.

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w Polsce w latach 2014-2020 w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa. Instrumentami realizacji Umowy są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne. Dokumenty te wraz z Umową tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową.

Umowa ściśle wiąże strategię wykorzystania środków europejskich z realizacją Strategii Rozwoju Kraju 2020 i Strategii Europa 2020. Celem konsekwentnie realizowanym w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 jest, zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju, oparcie rozwoju na dalszym zwiększaniu konkurencyjności gospodarki, poprawie spójności społecznej i terytorialnej oraz podnoszeniu sprawności i efektywności państwa. Biorąc pod uwagę wskazane powyżej cele rozwojowe kraju, w Umowie wyróżniono cztery priorytety finansowania ze środków europejskich, do których zaliczono: otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom, spójność społeczną i aktywność zawodową, infrastrukturę sieciową na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami. Priorytety te będą realizowane w ramach właściwych celów tematycznych, wskazanych w projektach rozporządzeń Unii Europejskiej.

Umowa wskazuje m.in. rodzaje inwestycji, mogących liczyć na dofinansowanie, proponuje układ programów operacyjnych, prezentuje zarys systemu ich wdrażania, a także przedstawia ogólne założenia opartego na zasadzie subsydiarności podziału interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny. Zapewnieniu koordynacji pomiędzy funduszami polityki spójności na poziomie regionalnym służyć ma, umożliwiona po raz pierwszy w okresie programowania 2014-2020, realizacja przez samorządy województw programów dwufunduszowych (Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego). Instrumentem zapewniającym komplementarność interwencji realizowanych przez rząd i samorząd terytorialny będzie kontrakt terytorialny.

Zgodnie z Umową Partnerstwa w latach 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny będzie współfinansował krajowy **Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020**, dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego i dobrego rządzenia oraz 16 regionalnych programów operacyjnych. Krajowy program (zasili go 28% środków funduszu) będzie się koncentrował na zmianach strukturalnych poszczególnych polityk sektorowych, a także na takich przedsięwzięciach, które mają charakter ogólnopolski i są priorytetowe z punktu widzenia polityki państwa, natomiast na poziomie regionalnym interwencja Europejskiego Funduszu Społecznego (72% środków funduszu) będzie dotyczyła bezpośredniego wsparcia osób w celu poprawy ich sytuacji na rynku.

Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój obejmuje pięć następujących osi priorytetowych: I. Osoby młode na rynku pracy, II. Efektywne polityki publiczne dla rynku

pracy, gospodarki i edukacji, III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa oraz V. Pomoc Techniczna.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020

zawiera 10 osi priorytetowych. Problematykę społeczną ujęto głównie w ramach osi priorytetowej 6. Rynek pracy i osi priorytetowej 7. Włączenie społeczne.

Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych wyznaczonych w ramach osi priorytetowej 6. zakładają wzrost liczby przedsiębiorstw z sektora mikro, małych i średnich, które zrealizowały cel rozwojowy, wzrost zdolności przystosowania się przedsiębiorstw do zmian oraz zniwelowanie ryzyka bezrobocia pracowników przedsiębiorstw przechodzących procesy adaptacyjne, zwiększenie liczby nowo utworzonych przedsiębiorstw i utworzonych miejsc pracy w tych przedsiębiorstwach, zwiększenie zatrudnienia wśród osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo, znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, wzrost zatrudnienia oraz powrót na rynek pracy osób, którym utrudnia to sytuacja rodzinna wynikająca z opieki nad dziećmi do lat 3. oraz wdrożenie programów zdrowotnych dla osób w wieku aktywności zawodowej dotyczących chorób negatywnie wpływających na rynek pracy.

Z kolei cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych sformułowanych w ramach osi priorytetowej 7. zakładają aktywną integrację osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym zwiększającą ich zatrudnienie, wzrost poziomu zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej, a także zwiększenie dostępności usług społecznych i zdrowotnych, w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, dla osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym.

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 roku jest dokumentem stanowiącym podstawę do prowadzenia polityki rozwoju w regionie. Określa kierunki tej polityki i wytycza cele do osiągnięcia w przyjętym horyzoncie czasowym. W oparciu o diagnozę stanu województwa oraz uwarunkowania jego rozwoju, sformułowano wizję i misję rozwoju oraz wyznaczono cele strategiczne i kierunkowe rozwoju województwa.

Do celów kierunkowych istotnych z punktu widzenia niniejszego dokumentu zaliczono m.in.: wzmocnianie więzi i warunków funkcjonowania rodziny, zapewnienie opieki i wspieranie aktywności osób w wieku poprodukcyjnym, rozwijanie sportu i rekreacji oraz promowanie zdrowego stylu życia, stworzenie spójnego systemu realizacji zadań ochrony

zdrowia i bezpieczeństwa zdrowotnego, wspieranie działań aktywizujących rynek pracy, przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej, stworzenie systemu realizacji zadań polityki socjalnej, wspieranie rozwoju budownictwa i rynku mieszkaniowego, rozwijanie infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich, kształtowanie postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych, budowanie społeczeństwa uczącego się, wzmacnianie środowiskowej roli systemu edukacyjnego i europejskiej współpracy w edukacji, budowanie społeczeństwa informacyjnego, poprawę przestrzennej i zawodowej struktury rynku pracy, zwiększenie mobilności zawodowej ludności, podnoszenie jakości kształcenia oraz dostępności i jakości programów edukacyjnych, zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego – zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ludności, wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnych oraz wspieranie rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego.

Podkreślono również potrzebę wzrostu innowacyjności gospodarki, wspierania współpracy, rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości oraz wzrostu eksportu, rozwijania i promowania produktów turystycznych regionu, restrukturyzacji i wspierania prorynkowych form produkcji rolnej i rybołówstwa, zrównoważonego rozwoju gospodarki morskiej, podnoszenia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, popierania rozwoju lokalnych produktów i usług, podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej regionu oraz wspierania rozwoju instytucjonalnego, finansowego i usługowego otoczenia biznesu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łobeskim na lata 2012-2020 jest dokumentem, w którym na podstawie diagnozy sytuacji społecznej w powiecie sformułowano misję strategii oraz priorytety, cele i kierunki działań.

Wyznaczone w dokumencie kierunki działań zakładają m.in.: prowadzenie działalności profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania zjawiskom patologii społecznych, pełne wykorzystanie bazy infrastrukturalnej Ośrodka Monar w Grabowie dla osób uzależnionych z możliwością terapii, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i niwelowanie skutków tego problemu społecznego, zwiększanie dostępności świadczeń w zakresie leczenia, rehabilitacji i reintegracji poprzez rozwój i wspieranie nowoczesnych programów terapeutycznych dla osób uzależnionych od alkoholu i innych środków psychotropowych, prowadzenie szeroko pojętej edukacji i stworzenie alternatywnych form spędzania wolnego czasu, wyrównanie szans podjęcia zatrudnienia przez osoby defaworyzowane na rynku pracy, promowanie indywidualnych sukcesów i wyzwalanie inicjatywy w poszukiwaniu pracy, umożliwienie

osobom bezrobotnym zdobycia lub uzupełnienia kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego.

Za ważne uznano również: podejmowanie działań na rzecz likwidacji barier architektonicznych, tworzenie mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i ruchowo, stworzenie osobom niepełnosprawnym i starszym warunków do samodzielnego życia w rodzinie i środowisku lokalnym, tworzenie partnerstw pomiędzy sektorem publicznym a organizacjami pozarządowymi, rozwijanie różnych form wolontariatu wspomagającego realizowanie zadań pomocy społecznej, kreowanie postaw wyrozumiałości i tolerancji wśród społeczności lokalnej, prowadzenie edukacji społecznej w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych i ich możliwości, stworzenie warunków do powstawania placówek wsparcia dziennego dla osób starszych, tworzenie środowiskowych domów samopomocowych, warsztatów terapii zajęciowej oraz zakładów aktywności zawodowej, zwiększenie efektywności oferty wsparcia dzieci i rodzin, stworzenie realnych warunków i możliwości powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej, zwiększenie dostępności istniejącego zaplecza rehabilitacyjnego z jednoczesną rozbudową jego infrastruktury technicznej.

Do kierunków działań zaliczono także: organizowanie warsztatów dla rodziców w oparciu o istniejącą bazę oświatową, przeprowadzanie szkoleń dla pracowników samorządowych, kontynuowanie dobrych praktyk – autorskie programy edukacyjne na poziomie szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich, wzmocnienie struktur tworzących bezpieczne szkoły, kontynuowanie współpracy z lokalnymi mediami w zakresie popularyzacji form pomocy społecznej, organizowanie cyklicznych szkoleń dla bezpośrednich beneficjentów pomocy społecznej, upowszechnianie i popularyzowanie dobrych praktyk, projektów i działań z kategorii asekuracji i wyprzedzania, pozyskiwanie środków na rzecz wspierania konkretnych projektów z zakresu problematyki społecznej, zakładanie fundacji i stowarzyszeń z udziałem partnerów dla realizacji długookresowych programów, udzielanie wsparcia instytucjonalnego dla rodzin wielodzietnych oraz włączanie jednostek niepublicznych do realizacji zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych.

II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE

1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE

Gmina Radowo Małe jest gminą wiejską, położoną w centralnej części województwa zachodniopomorskiego, w powiecie łobeskim. Graniczy z gminami: Dobra, Łobez, Resko i Węgorzyno w powiecie łobeskim, a także gminą Nowogard w powiecie goleniowskim.

Gmina zajmuje powierzchnię 180,40 km², co stanowi 16,9% powierzchni powiatu, a w jej skład wchodzi 17 sołectw: Borkowo Wielkie, Czachowo, Dobrkowo, Gostomin, Maliniec, Mołdawin, Orle, Pogorzelica, Radowo Wielkie, Rekowo, Rogowo, Siedlice, Sienno Dolne, Smorawina, Strzmielce, Troszczyno i Żelmowo oraz 14 miejscowości niesołeckich: Borkowo Małe, Dargomyśl, Gildnica, Karnice, Konie, Kwiatkowo, Krzekowo, Mołdawinek, Radówko, Radzim, Sienno Górne, Sułkowo, Uklejki, Wołkowo. Siedziba władz gminy znajduje się w miejscowości Radowo Małe.

Gmina Radowo Małe leży w centralnej części Pojezierza Zachodniopomorskiego na Wysoczyźnie Łobeskiej i Równinie Nowogardzkiej. Przez zachodnią część gminy przepływa rzeka Ukleja (dopływ Regi); na obszarze gminy znajdują się jeziora – Głębokie i Piaski. Przy północnej granicy gminy znajduje się rezerwat przyrody Mszar nad Jeziorem Piaski.

Długą i bogatą historię gminy dokumentują zachowane zabytki, głównie sakralne. Wśród ważniejszych wymienić należy: XVII-wieczny kościół w Radowie Wielkim, Kościół w Radowie Małym wzniesiony w 1840 roku, kościół w Strzmielach pochodzący z 1722 roku, odbudowany w latach 90. XX wieku, XVII-wieczna ryglowa świątynia w Rekowiu; a także dwór w Strzmielach, pałac w Żelmowie i liczne parki podworskie.

2. TRANSPORT I KOMUNIKACJA

Przez obszar gminy Radowo Małe przebiegają droga wojewódzka nr 147 łącząca Radowo Małe przez Strzmielce z Łobzem i Wierzbęcinem oraz nr 146 łącząca Siedlice z wsią Dobra. System komunikacyjny gminy uzupełniają sieci dróg powiatowych (o łącznej długości nieco powyżej 59 km) oraz dróg gminnych (o łącznej długości 147 km).

Radowo Małe położone jest w odległości ok. 13 km od Reska i siedziby powiatu Łobza, ok. 30 km od Nowogardu, 40 km od Gryfic i niespełna 90 km od stolicy województwa Szczecina.

Usługi komunikacyjne na terenie gminy świadczą PKS Gryfice oraz Przewozy Pasażerskie Fedeńczak z Nowogardu.

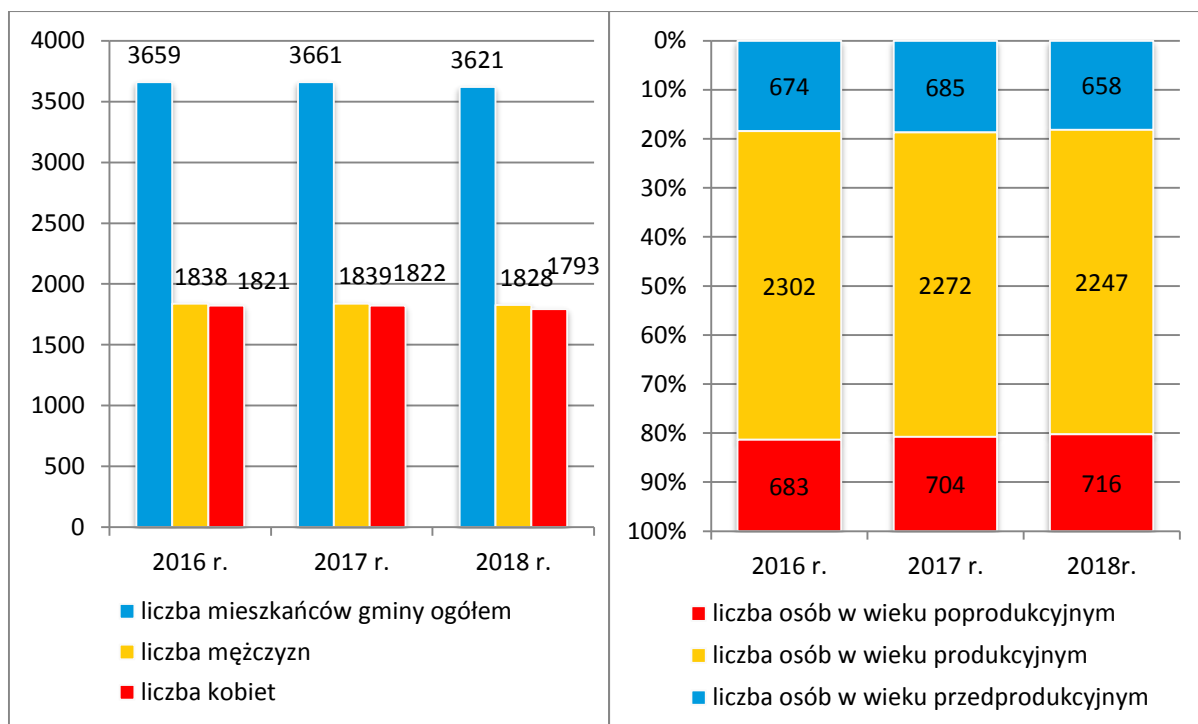
Ocenia się, że dobre połączenia komunikacyjne mają mieszkańcy Radowa Małego i Wielkiego, Strzmieli, Borkowa Wielkiego, Siedlic, Radzimia i Troszczyna, natomiast z trudnościami komunikacyjnymi borykają się mieszkańcy miejscowości: Dargomyśl, Orle i Pogorzelica.

3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2018 roku liczba ludności gminy Radowo Małe była nieco niższa niż w latach 2016-2017 (3.659 w 2016 r., 3.661 w 2017 r., 3.621 w 2018 r.). Na koniec kolejnych lat większość wśród mieszkańców stanowili mężczyźni (1.838 w 2016 r., 1.839 w 2017 r., 1.828 w 2018 r.).

W analizowanym okresie stale zmniejszała się liczba osób w wieku produkcyjnym, natomiast liczba osób starszych systematycznie rosła. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 1-2. Ludność gminy oraz jej struktura wiekowa w latach 2016-2018

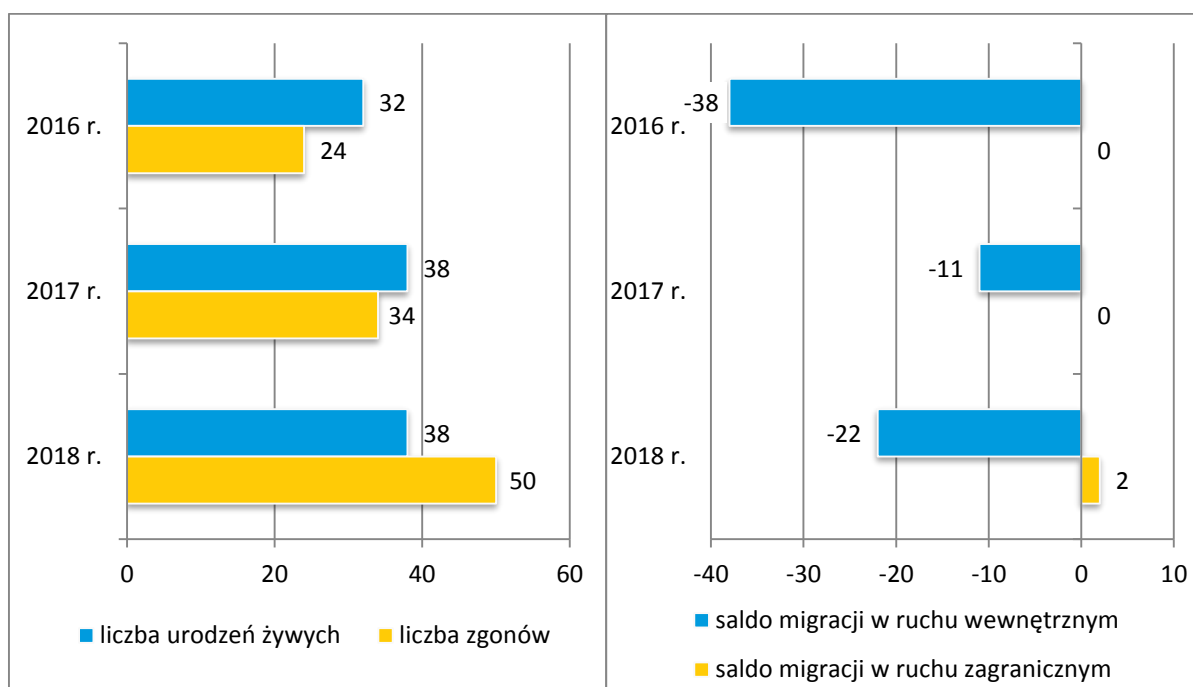

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w latach 2016-2017 przyrost naturalny w gminie był korzystny (+8 i +4), natomiast w 2018 r. był ujemny (-12). W analizowanym okresie saldo migracji było ujemne (-38 w 2016 r., -11 w 2017 r., -22 w 2018 r.).

Dane szczegółowe na temat ruchu naturalnego i salda migracji mieszkańców gminy przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności gminy w latach 2016-2018

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Analizując sytuację demograficzną w gminie, należy podkreślić, iż przyjęty do badania trzyletni okres jest zbyt krótki, aby jednoznacznie zdefiniować charakter zachodzących zmian. Niemniej uwagę zwraca zmniejszenie się w 2018 roku liczby dzieci i młodzieży oraz systematyczny spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, któremu towarzyszył stały wzrost liczby osób starszych. Na tej podstawie przypuszczać należy, że w niedługim czasie gmina zmagać się będzie z postępującym procesem starzenia się społeczności lokalnej, co w niedługiej perspektywie będzie m.in. wymagało dostosowania w szerszym zakresie niż dotychczas wachlarza usług społecznych do potrzeb seniorów.

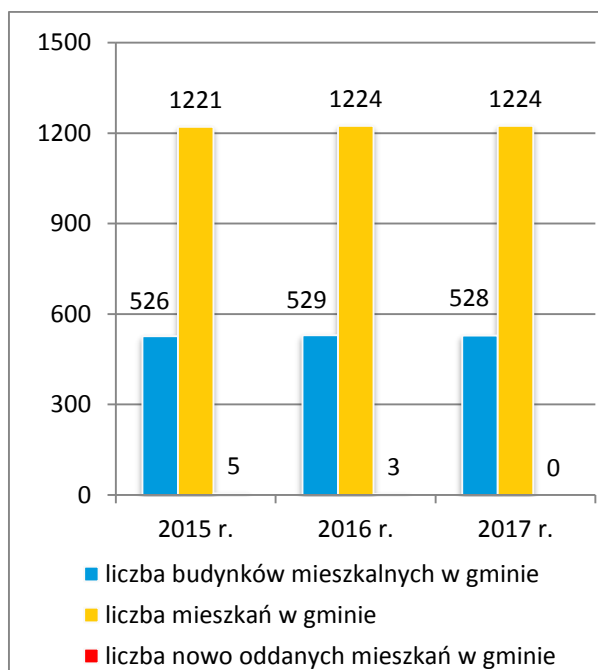
Sytuacja demograficzna w gminie jest jednym z uwarunkowań lokalnej polityki mieszkaniowej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2015-2017 liczba

mieszkań w gminie pozostawała na zbliżonym poziomie (1.221 w 2015 r., 1.224 w 2016 r. i 2017 r.). W 2016 roku liczba nowo oddanych mieszkań w gminie była mniejsza niż rok wcześniej (5 w 2015 r., 3 w 2016 r.), a w 2018 roku nie oddano w gminie nowych mieszkań. Wśród nowo oddanych mieszkań nie było mieszkań poszerzających zasoby gminy.

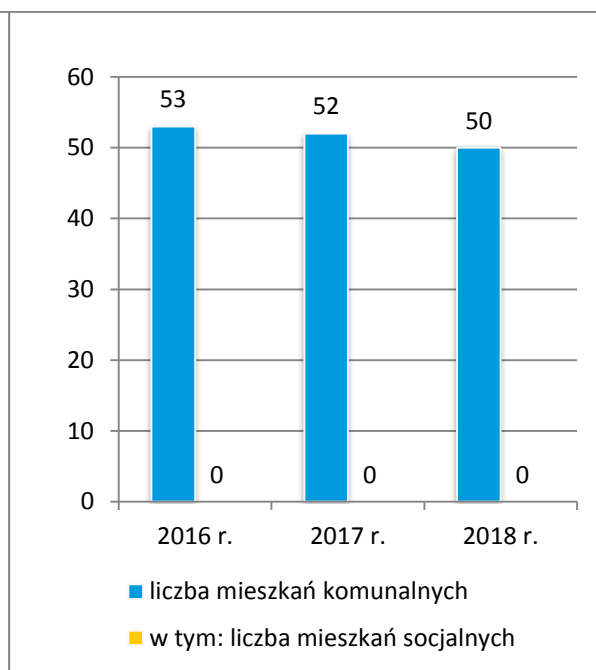
Z danych Urzędu Gminy Radowo Małe wynika, że w latach 2016-2018 liczba mieszkań komunalnych będących w zasobach gminy była na podobnym poziomie (53 w 2016 r., 52 w 2017 r., 50 w 2018 r.). W analizowanym okresie nie było w gminie wydzielonych mieszkań socjalnych. W latach 2016-2018 liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy wyniosła odpowiednio 17, 15 i 12.

Dane szczegółowe na temat zasobów mieszkaniowych w gminie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 5. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2015-2017

Wykres 6. Mieszkania pozostające w zasobach gminy w latach 2016-2018

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Gminy Radowo Małe.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, na koniec 2017 roku większość mieszkań w gminie była wyposażona w instalacje techniczno-sanitarne w postaci wodociągu, ustępu spłukiwanego, łazienki i centralnego ogrzewania. Do sieci wodociągowej podłączonych

było 97,2% mieszkań, ustęp splukiwany i łazienkę posiadało odpowiednio 94,4 i 92% mieszkań, a centralne ogrzewanie 74,4% mieszkań.

Mieszkańcy gminy, którzy z uwagi na trudną sytuację materialną nie byli w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, otrzymywali, po spełnieniu określonych warunków, dodatki mieszkaniowe. Jest to świadczenie pieniężne udzielane w ramach zadań własnych gminy. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2016-2018

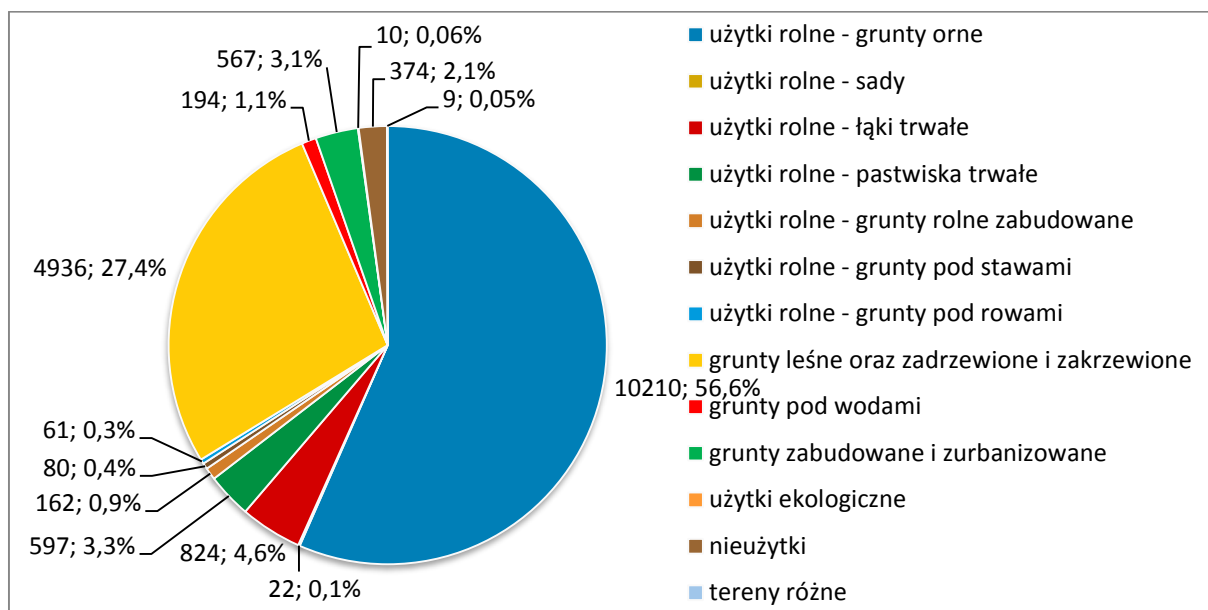
	2016 r.	2017 r.	2018 r.
liczba gospodarstw, którym przyznano dodatki mieszkaniowe	34	51	36
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	58.400	47.978	44.999

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

W analizowanym okresie nie wypłacano w gminie dodatków energetycznych. Ta forma pomocy udzielana jest osobom, którym przyznano dodatek mieszkaniowy oraz które są stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkują w miejscu dostarczania energii elektrycznej.

4. GOSPODARKA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Gmina Radowo Małe jest gminą o charakterze typowo rolniczym. W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne (66,3%), w tym grunty orne (56,6%) oraz łąki i pastwiska (7,9%). Znaczną część obszaru zajmują grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (27,4%). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w gminie

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

W gminie Radowo Małe przeważają gleby średniej jakości, klasy IIIb i IVa (55%). Gleby klasy IIIa zajmują 3,6%; na gleby słabsze i najslabsze klasy V i VI przypada 40% gruntów ornych w gminie. Obszar gminy to tzw. tereny popegeerowskie.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku w gminie funkcjonowało 158 gospodarstw rolnych, w tym 136 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Wśród gospodarstw rolnych było 10 gospodarstw małych o powierzchni do 1 ha, 35 gospodarstw o powierzchni od 1 do 5 ha, 19 gospodarstw o powierzchni od 5 do 10 ha, 9 gospodarstw o powierzchni od 10 do 15 ha oraz 63 gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej.

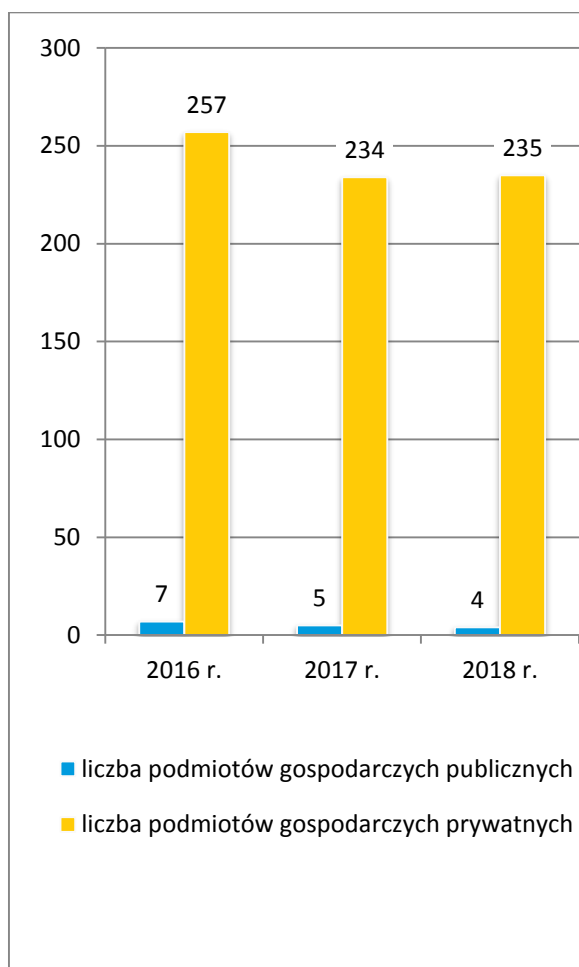
W strukturze upraw dominowały zboża (uprawą zbóż zajmowały się 104 gospodarstwa rolne spośród 114 trudniących się uprawą) i ziemniaki (49). Podstawowy kierunek produkcji zwierzęcej stanowił z kolei chów trzody chlewnej (zajmowało się nim 30 gospodarstw spośród 75 utrzymujących zwierzęta gospodarskie) i bydła (27); a w części gospodarstw w gminie (56) utrzymywano także drób. W gminie działały m.in. 2 fermy norek i 2 fermy drobiu – zaliczane do największych pracodawców.

W latach 2016-2018 liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie ulegała wahaniom (264 w 2016 r., 240 w 2017 r., 243 w 2018 r.). Zdecydowana większość z nich znajdowała się w rękach prywatnych (257 w 2016 r., 234 w 2017 r., 235 w 2018 r.). W 2018 roku dominującymi rodzajami działalności gospodarczej prowadzonej w gminie były:

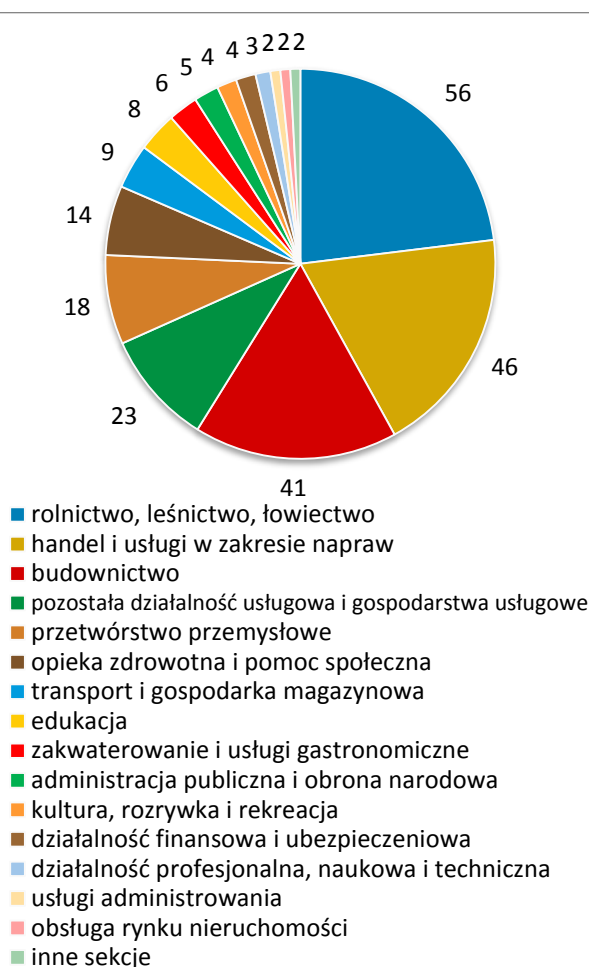
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (56 podmiotów), handel i usługi w zakresie napraw (46) oraz budownictwo (41).

Dane szczegółowe na temat podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 8. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2016-2018

Wykres 9. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2018 roku

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Obok przedsiębiorstw działających w branży rolniczej do największych pracodawców w gminie należą: zakład przetwórstwa drzewnego oraz placówki oświatowe – szkoła publiczna w Radowie Małym i szkoła niepubliczna w Radowie Wielkim.

Sytuacja gospodarcza w gminie wpływa na kondycję lokalnego rynku pracy. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2015-2017 liczba posiadających zatrudnienie mieszkańców gminy Radowo Małe zmniejszyła się (z 300 w 2015 r. do 235 w 2017 r.).

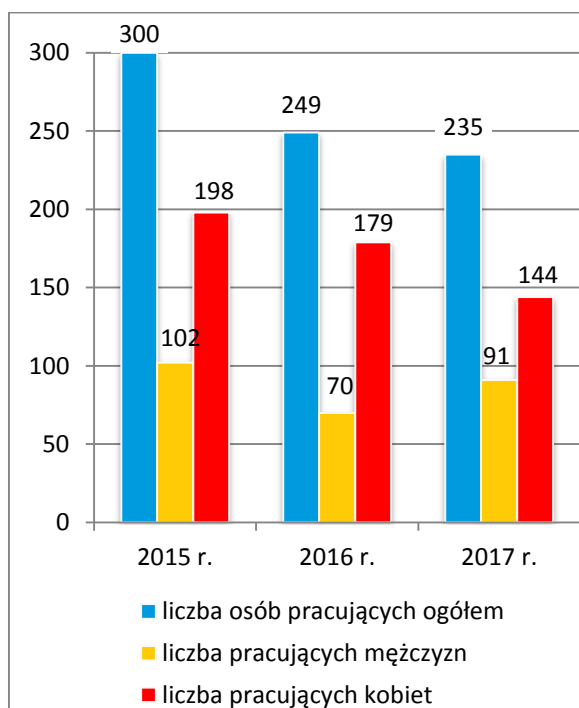
Liczba miejsc pracy na terenie gminy jest niewystarczająca. Szacuje się, że nawet 60% posiadających zatrudnienie jej mieszkańców pracuje poza jej terenem, głównie w sąsiednich gminach – Resku i Łobzie, ale też za granicą – w Niemczech, Danii, Szwecji.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego w Łobzie wynika, że w latach 2015-2018 liczba osób bezrobotnych w gminie Radowo Małe ulegała wahaniom (271 w 2015 r., 256 w 2016 r., 263 w 2017 r., 252 w 2018 r.). Wśród osób pozostających bez pracy większość stanowiły kobiety (155 w 2015 r., 147 w 2016 r., 158 w 2017 r., 159 w 2018 r.).

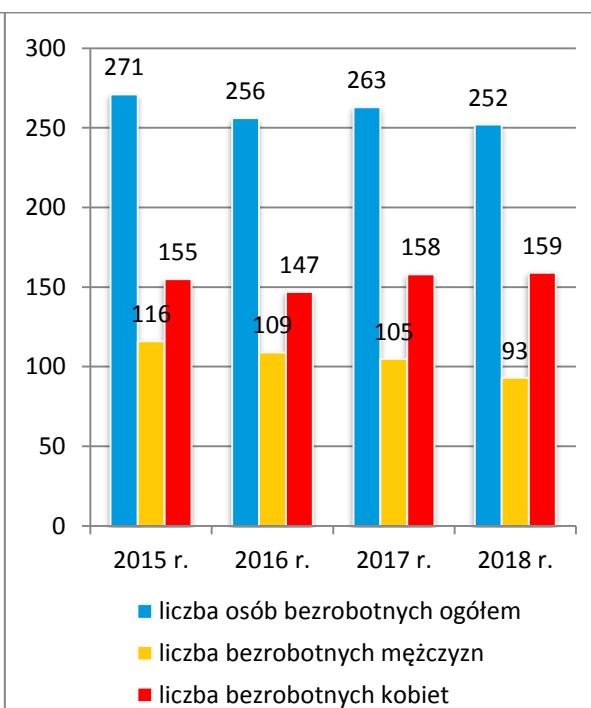
W latach 2015-2018 udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców gminy będących w wieku produkcyjnym ulegał wahaniom. W 2015 roku wyniósł on 11,5%, rok później osiągnął poziom 11,1%, w 2017 roku wzrósł do 11,6% a w kolejnym roku spadł do 11,2%.

Dane szczegółowe na temat pracujących i bezrobotnych mieszkańców gminy przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 10. Mieszkańcy gminy posiadający zatrudnienie w latach 2015-2017*

Wykres 11. Bezrobotni w gminie według płci w latach 2015-2018

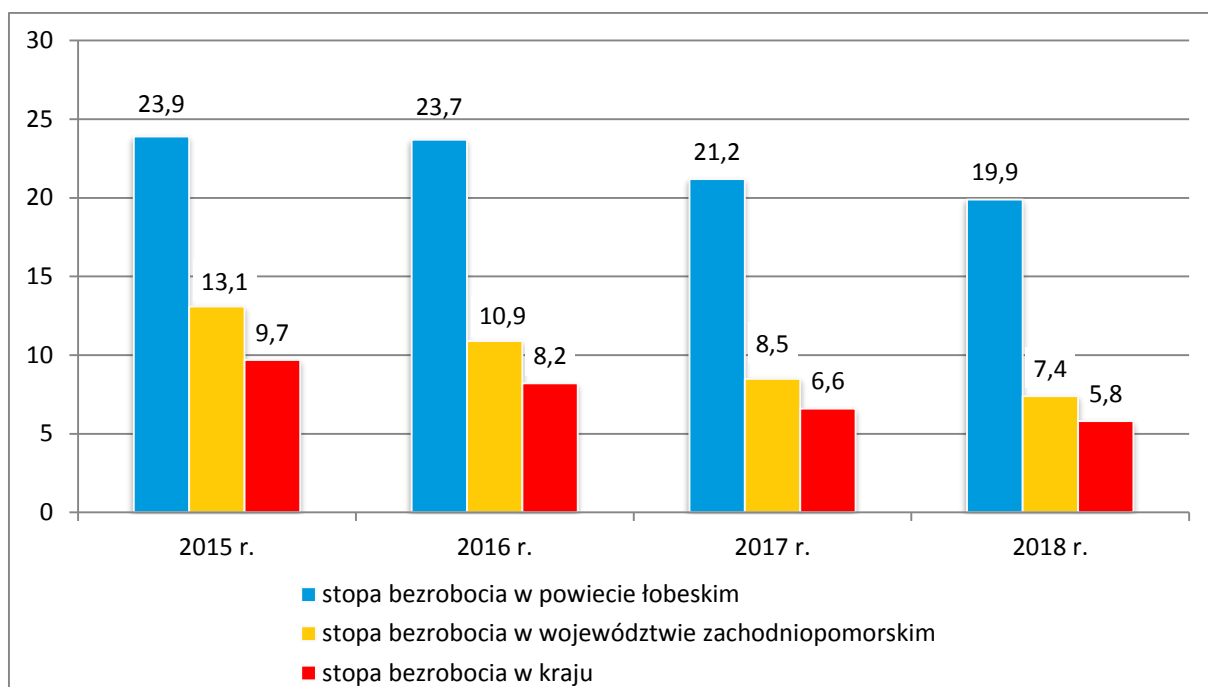

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

*bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

W latach 2015-2018 stopa bezrobocia w powiecie łobeskim była znacznie wyższa niż w województwie zachodniopomorskim i w kraju. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12. Stopa bezrobocia w powiecie łobeskim, w województwie zachodniopomorskim i w kraju w latach 2015-2018 (w %)

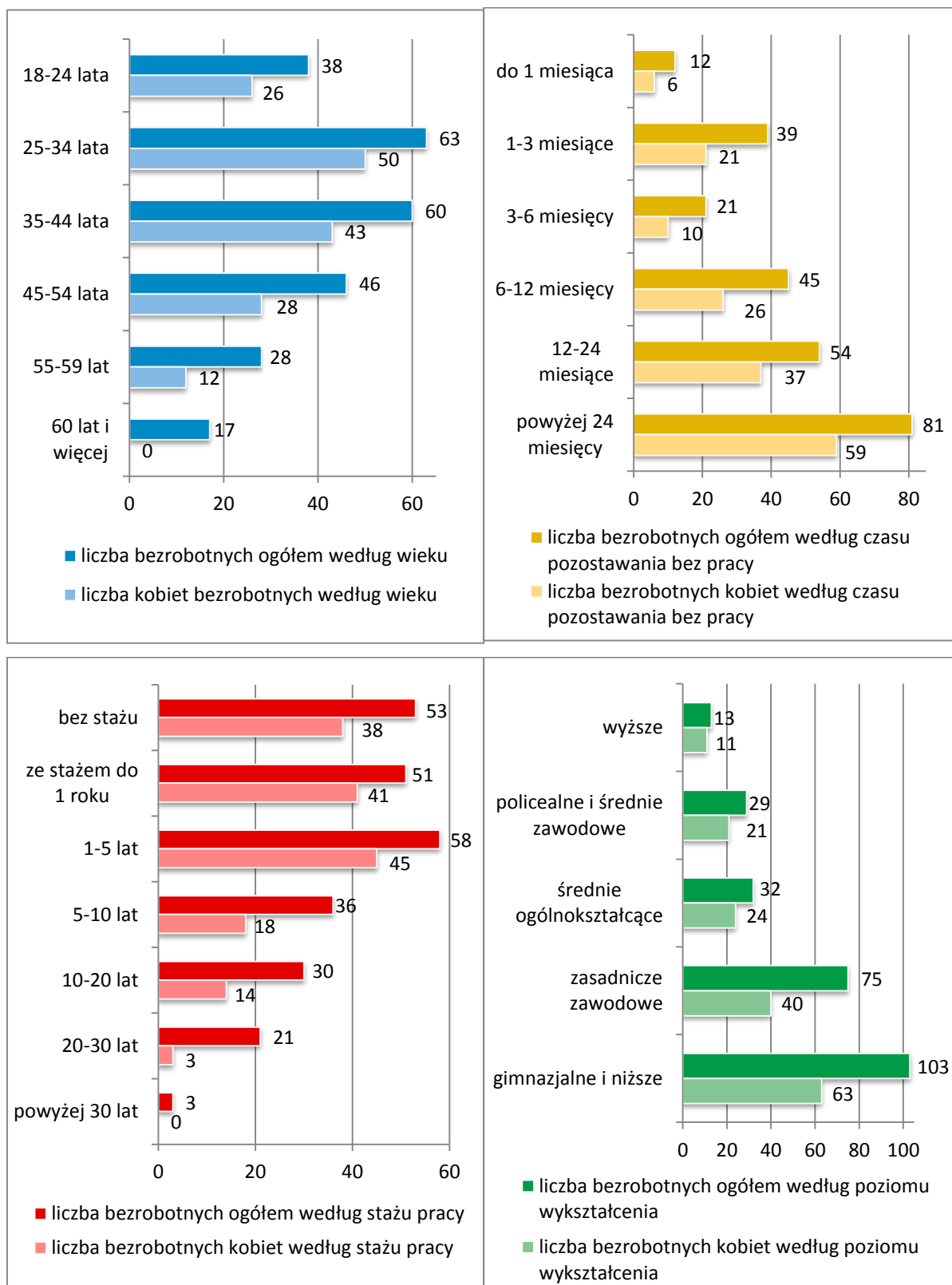

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Na koniec 2018 roku wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby młode w wieku 25-34 lata (63 osoby, w tym 50 kobiet) oraz osoby w wieku 35-44 lata (60 osób, w tym 43 kobiety), osoby pozostające bez zatrudnienia długotrwale, powyżej 24 miesięcy (81 osób, w tym 59 kobiet), osoby ze stażem pracy od roku do 5 lat (58 osób, w tym 45 kobiet) oraz bez stażu (53 osoby, w tym 38 kobiet), a także osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (103 osoby, w tym 63 kobiety).

Dane szczegółowe uwzględniające podział bezrobotnych w gminie według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i poziomu wykształcenia przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 13-16. Bezrobotni w gminie na koniec 2018 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy oraz poziomu wykształcenia

Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Łobzie.

Bezrobocie należy do zasadniczych problemów gminy Radowo Małe, będąc głównym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Przedstawione powyżej dane określające skalę bezrobocia w gminie nie odzwierciedlają całego problemu głównie z powodu tzw. bezrobocia ukrytego. W szczególnie trudnej sytuacji znajdują się ludzie młodzi, dla których brak pracy jest przesłanką do degradacji ekonomicznej, społecznej i osobowościowej, a także osoby starsze, które, utrzymując się jedynie ze źródeł pozazarobkowych, popadają w ubóstwo.

Rozważając położenie mieszkańców gminy pozostających bez zatrudnienia, należy zwrócić uwagę na potrzebę zwiększania kompetencji, kwalifikacji i mobilności osób bezrobotnych, tak aby skuteczniej i trafniej odpowiadały na zapotrzebowanie regionalnego rynku pracy. Bardzo ważne jest wsparcie ludzi młodych, umożliwienie im podjęcia pierwszej pracy i zdobycia doświadczenia zawodowego, a także mobilizowanie osób starszych. Równie istotne wydaje się podjęcie działań w kierunku aktywizacji beneficjentów systemu pomocy społecznej, także przy wykorzystaniu środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Wymierne korzyści mogłoby również przynieść zainicjowanie procesu tworzenia podmiotów ekonomii społecznej. Podmioty takie powstają i działają z myślą o mających trudności w znalezieniu pracy osobach zagrożonych wykluczeniem społecznym i stanowią nie tylko instrument walki z bezrobociem, ale także aktywizacji zawodowej osób marginalizowanych.

5. EDUKACJA I WYCHOWANIE

W gminie Radowo Małe znajduje się 1 szkoła podstawowa prowadząca wygaszane oddziały gimnazjum oraz oddział przedszkolny – Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Radowie Małym (72-314 Radowo Małe 36). Młodzież kontynuuje naukę w Łobzie, Nowogardzie lub Resku, gdzie znajdują się licea, technika i szkoły zawodowe. W gminie nie ma żłobka.

Dane szczegółowe na temat placówek oświatowych działających w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Radowie Małym	72-314 Radowo Małe 36
2.	w tym: oddział przedszkolny	

Źródło danych: Urząd Gminy Radowo Małe.

W roku szkolnym 2017/2018 do szkoły podstawowej uczęszczało 377 uczniów. Placówka oświatowa w gminie jest wyposażona w sprzęt audiowizualny, zapewnia dostęp do sali gimnastycznej, boiska szkolnego, świetlicy, biblioteki i sprzętu komputerowego. Uczniowie w zależności od potrzeb objęci są opieką pedagoga, psychologa, logopedy i pielęgniarki.

Szkoła w gminie organizuje zajęcia pozalekcyjne, w tym koła zainteresowań, uczestniczy w projektach i programach służących rozwijaniu umiejętności uczniów i wyrównywaniu ich szans edukacyjnych oraz doskonaleniu nauczycieli, a także realizuje programy profilaktyczne i wychowawcze. Szkoła wykonuje zadania profilaktyczne zawarte w programach wychowawczych i szkolnym programie wychowawczo-profilaktycznym. Prowadzi także lekcje na temat uzależnień i działania w kierunku pedagogizacji rodziców. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogą korzystać z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, rewalidacyjnych, korekcyjno-kompensacyjnych i logopedycznych.

Na terenie gminy działa również Niepubliczna Podstawowa Szkoła Specjalna nr 1 (Radowo Wielkie 11, 72-314 Radowo Małe). Placówka zapewnia edukację dzieciom z niepełnosprawnościami posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym z niepełnosprawnością intelektualną, ruchową, niepełnosprawnościami sprzężonymi, z uwagi na autyzm i zespół Aspergera. Szkoła realizuje również podstawę programową wychowania przedszkolnego.

6. KULTURA, SPORT I REKREACJA

Główną instytucją prowadzącą działalność kulturalną w gminie Radowo Małe jest Gminne Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna, zajmujące się rozwijaniem i zaspokajaniem potrzeb kulturalnych mieszkańców oraz promowaniem kultury lokalnej. Do zadań Gminnego Centrum Kultury i Biblioteki Publicznej należy tworzenie, udostępnianie i dokumentowanie

dóbr i wartości kultury, edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę, sprawowanie opieki nad zabytkami, tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką, tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego, rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych; upowszechnianie wiedzy o kulturze, w tym o kulturze regionalnej.

Placówka zajmuje się w szczególności organizowaniem wystaw artystycznych i wernisaży, organizowaniem przedstawień teatralnych, koncertów, projekcji filmów, organizowaniem i wspieraniem imprez artystycznych i rozrywkowych, prowadzeniem zajęć i warsztatów artystycznych oraz kół zainteresowań oraz prowadzeniem i organizowaniem działalności zespołów muzycznych, tanecznych i folklorystycznych.

Bazę do prowadzenia działalności kulturalnej w gminie stanowią świetlice wiejskie znajdujące się w miejscowościach: Rogowo, Gostomin, Smorawina, Orle, Żelmowo. Umożliwiają one integrację mieszkańców i stwarzają możliwości dla zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Biblioteka służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych, informacyjnych i czytelniczych mieszkańców gminy oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Do zadań placówki należy w szczególności gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych, udostępnianie zbiorów na miejscu i wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych z uwzględnieniem szczególnych potrzeb dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2018 roku księgozbiór biblioteczny liczył 10.710 woluminów, a liczba czytelników wyniosła 288. Placówka umożliwia czytelnikom korzystanie z komputerów z dostępem do sieci Internet. Obok podstawowej działalności Biblioteka organizuje konkursy i lekcje biblioteczne, promuje czytelnictwo poprzez m.in. udział w Tygodniu Bibliotek. Placówka zatrudnia 1 etatowego pracownika.

Na terenie gminy działają Koła Gospodyń Wiejskich – w Radowie Małym i w Rogowie. Ich członkinie zajmują się głównie pielęgnowaniem i popularyzowaniem tradycji regionalnych oraz aktywizowaniem lokalnej społeczności.

Poniższa tabela zawiera wykaz placówek kulturalnych funkcjonujących w gminie.

Tabela 3. Placówki kulturalne w gminie

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Gminne Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna – Centrum Kultury	72-314 Radowo Małe 5
2.	Gminne Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna – Biblioteka Publiczna	72-314 Radowo Małe 70

Źródło danych: Urząd Gminy Radowo Małe.

Gmina Radowo Małe posiada różnorodny kalendarz imprez – kulturalnych, rozrywkowych i sportowo-rekreacyjnych. Do najważniejszych imprez organizowanych w gminie należą Dożynki Gminne i Sydonia – impreza plenerowa nawiązująca do spalonej na stosie mniszki cysterskiej z klasztoru w Marianowie. W gminie odbywają się również imprezy okolicznościowe – m.in. Dzień Kobiet, Niezapominajkowy Dzień Matki, Dziecka i Ojca, Mikołajki obchodzone są także uroczystości patriotyczne i religijne. W Gminnym Centrum Kultury prowadzone są zajęcia muzyczne dla dzieci, zajęcia teatralne oraz zajęcia z rękodzieła dla osób starszych. Z kolei w Bibliotece Publicznej organizowane są wystawy lokalnych twórców.

Spośród imprez sportowo-rekreacyjnych wymienić należy, m.in. turnieje i zawody w piłce nożnej i siatkowej, tenisie ziemnym, a także zawody wędkarskie.

Upowszechnianiu kultury fizycznej, sportu i rekreacji w gminie służy dostępna na jej terenie infrastruktura sportowo-rekreacyjna. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie

lp.	nazwa obiektu	adres obiektu
1.	Boisko sportowe w Radowie Małym	72-314 Radowo Małe 96
2.	Boisko sportowe „Orlik” w Radowie Małym	72-314 Radowo Małe 36
3.	Plac rekreacyjno-wypoczynkowy „Patelnia” w Radowie Małym	72-314 Radowo Małe

Źródło danych: Urząd Gminy Radowo Małe.

Gmina posiada zasoby przyrodnicze i kulturowe pozwalające na rozwój na jej terenie różnych form wypoczynku i rekreacji. O potencjale turystycznym gminy decyduje czyste

i nieskażone środowisko naturalne, lasy, a atrakcyjności dodają liczne zabytki będące świadectwem bogatej historii tych ziem związanych najpierw z Księstwem Zachodniopomorskim, a następnie z Monarchią Brandenburską. W gminie znajdują się ścieżki rowerowe, można uprawiać turystykę konną i wędkarstwo.

7. ZDROWIE I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W gminie Radowo Małe funkcjonuje 1 zakład opieki zdrowotnej i działa 1 punkt apteczny. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Zakłady opieki zdrowotnej i apteki w gminie

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
1.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Radowie Małym	72-314 Radowo Małe 17
2.	Punkt apteczny „Zdrowie” w Radowie Małym	72-314 Radowo Małe 92

Źródło danych: Urząd Gminy Radowo Małe.

W ramach Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Ośrodka Zdrowia w Radowie Małym działają: poradnia lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, gabinet położnej i pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej, punkt szczepień oraz gabinet diagnostyczno-zabiegowy. Na terenie gminy nie przyjmuje żaden lekarz specjalista.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2017-2018 liczba porad udzielonych w gminie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej była niższa niż w 2016 roku (7.832 w 2016 r., 7.702 w 2017 r., 7.722 w 2018 r.).

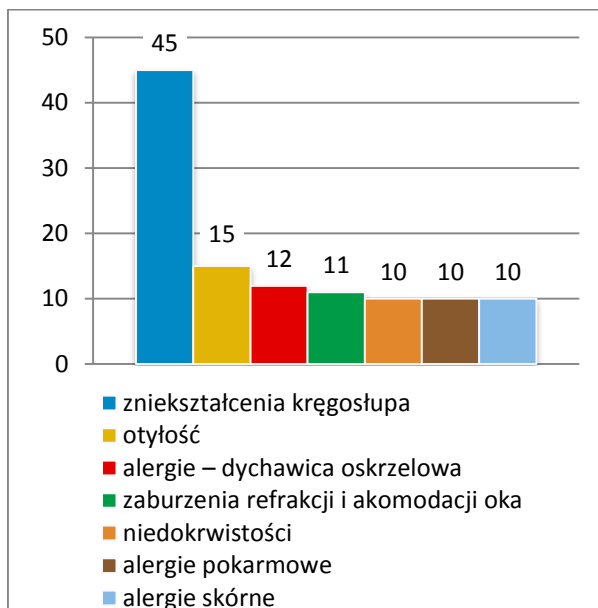
Specjalistyczne świadczenia zdrowotne, świadczenia zdrowotne w warunkach zamkniętych oraz nocną i świąteczną opiekę lekarską i pielęgniarską dla mieszkańców gminy realizują placówki znajdujące się poza gminą. Są to: Przychodnia „Medicam” Łobez – Nocna i świąteczna opieka medyczna (ul. gen. Sikorskiego 6, 73-150 Łobez), Samodzielny Publiczny Szpital Rejonowy w Nowogardzie (ul. Wojska Polskiego 7, 72-200 Nowogard) oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Intermed” Łobez (ul. Niepodległości 66, 73-150 Łobez).

Informacji na temat stanu zdrowia mieszkańców gminy dostarczają dane przekazane przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Radowie Małym. Wynika z nich, że w 2018 roku z powodu chorób przewlekłych pod opieką czynną lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej pozostawało 104 dzieci i młodzieży oraz 430 osób dorosłych. Najczęściej stwierdzanymi u osób w wieku przedprodukcyjnym schorzeniami były: zniekształcenia kręgosłupa (45), otyłość (15), alergie – dychawica oskrzelowa (12), zaburzenia refrakcji i akomodacji oka (11), niedokrwistości, alergie pokarmowe, alergie skórne (po 10), zaburzenia rozwoju (8), cukrzyca, upośledzenie umysłowe, choroba nadciśnieniowa, wady rozwojowe układu krążenia, wady rozwojowe narządów płciowych (po 5) oraz choroby układu moczowego (4). Z kolei u osób dorosłych najczęściej odnotowywano choroby układu krążenia (280 osób), przewlekłe choroby układu trawiennego (145), cukrzycę (103), choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej (100), przewlekły nieżyt oskrzeli – dychawicę oskrzelową (55), choroby tarczycy (39), choroby obwodowego układu nerwowego (30), niedokrwistość (20) oraz nowotwory (17).

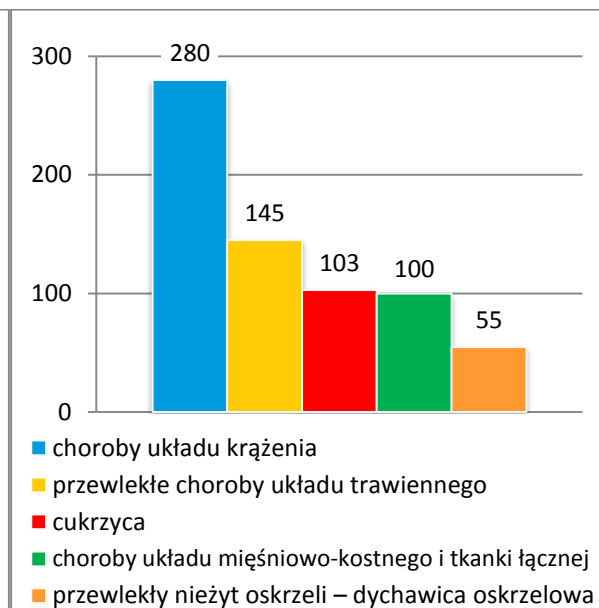
Na koniec 2018 roku łączna liczba osób zadeklarowanych do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w ww. placówce wynosiła 2.777, w tym 540 dzieci i 2.237 osób dorosłych.

Dane szczegółowe na temat schorzeń najczęściej stwierdzanych u dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 17. Schorzenia najczęściej stwierdzone u dzieci i młodzieży w 2018 roku

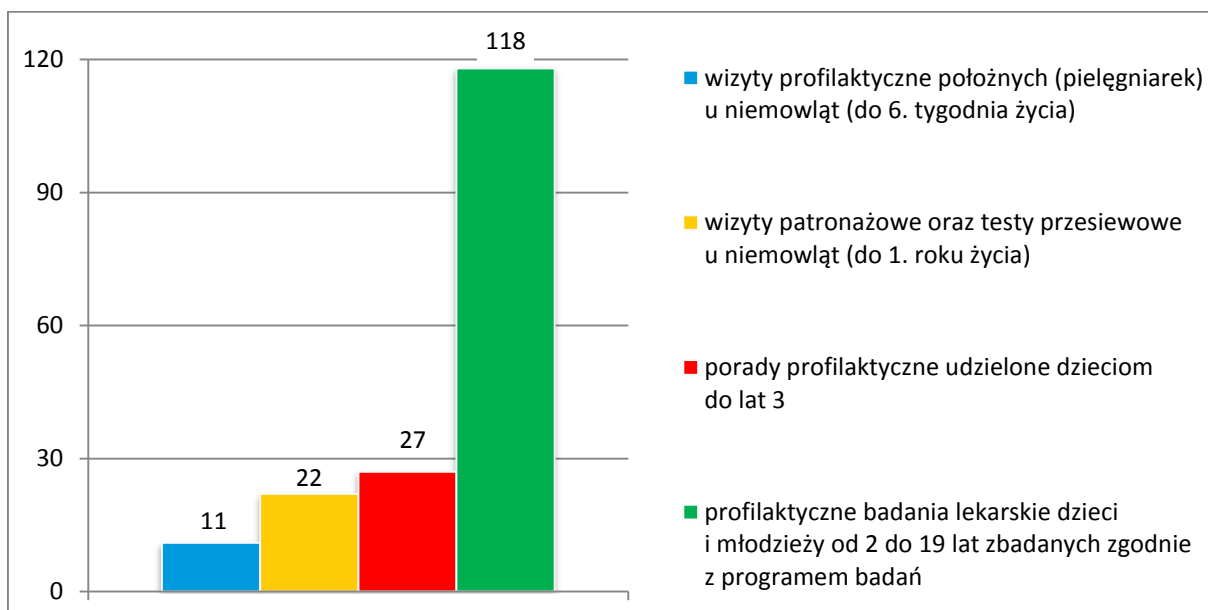
Wykres 18. Schorzenia najczęściej stwierdzone u osób dorosłych w 2018 roku

Źródło danych: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Radowie Małym.

W 2018 roku Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Radowie Małym sprawował także opiekę profilaktyczną nad matką i dzieckiem. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19. Opieka profilaktyczna nad matką i dzieckiem w 2018 roku

Źródło danych: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Radowie Małym.

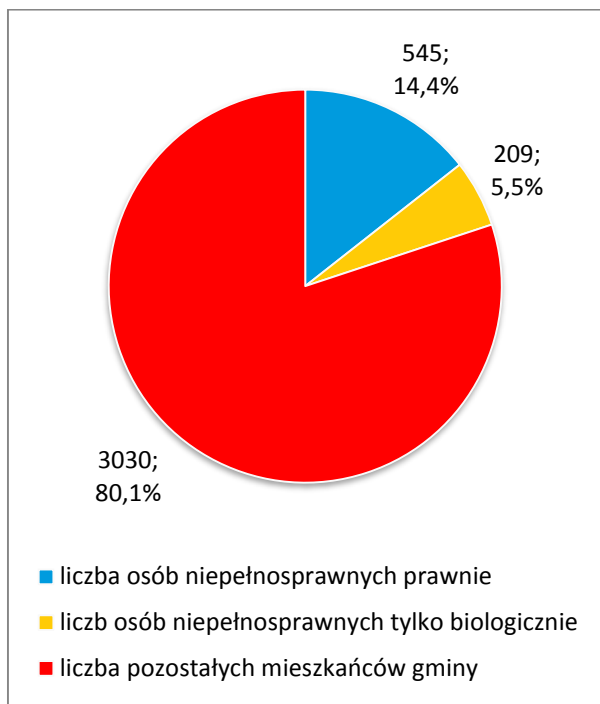
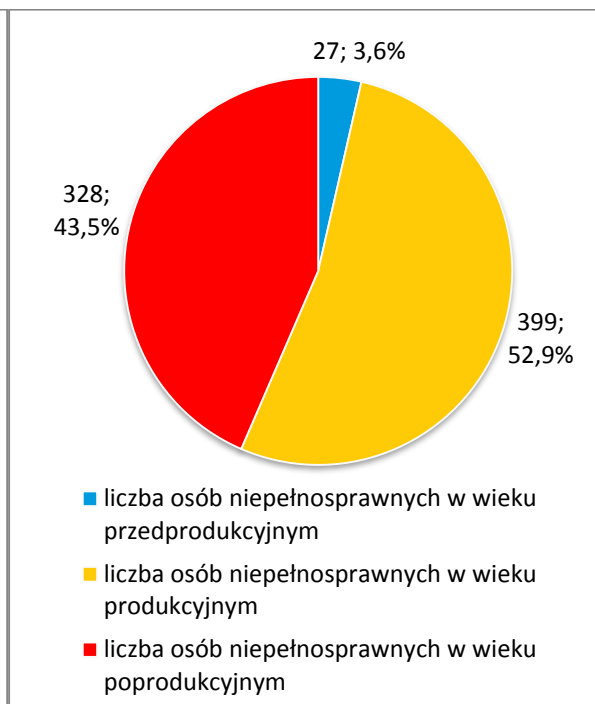
W 2018 roku liczba wizyt profilaktycznych położnych (pielęgniarek) u niemowląt do 6. tygodnia życia oraz liczba wizyt patronażowych pielęgniarek i testów przesiewowych u niemowląt do 1. roku życia wyniosła odpowiednio 11 i 22. Z porad profilaktycznych korzystały również dzieci do lat 3 (udzielono 27 takich porad), natomiast profilaktycznym badaniom lekarskim poddano 118 dzieci i młodzieży w wieku od 2 do 19 lat.

Schorzeniami najczęściej stwierdzanymi u dorosłej populacji są choroby układu krążenia. Obok schorzeń narządów ruchu i neurologicznych należą one do najczęstszych przyczyn niepełnosprawności, która oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Relatywnie rzadziej o obniżonej sprawności w codziennym życiu decydują uszkodzenia narządu wzroku i słuchu, choroba psychiczna oraz upośledzenie umysłowe.

Mimo upływu ponad dziesięciu lat, jedynym, pełnym źródłem informacji, które na szczeblu gminnym pozwala ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz dokonać ich charakterystyki są dane Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku. Wyniki ostatniego, przeprowadzonego w 2011 roku Spisu nie zostały bowiem szczegółowo opracowane na szczeblu gminnym.

W 2002 roku w gminie Radowo Małe mieszkały 754 osoby niepełnosprawne, w tym 339 mężczyzn i 415 kobiet. Wśród nich większość stanowiły osoby niepełnosprawne prawnie (794 osoby, tj. 72,3%), czyli takie, które w czasie badania posiadały aktualne orzeczenie ustalające niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo (osoby w wieku 16 lat i więcej) lub dysponowały uprawnieniem do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego (dzieci poniżej 16 roku życia). Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, czyli takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych, stanowiły grupę 200 osób (27,7%).

Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle mieszkańców gminy wynosił 19,9%, a w ich strukturze wiekowej dominowały osoby w wieku produkcyjnym (399 osób, tj. 52,9%) i poprodukcyjnym (328 osób, tj. 43,5%). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 20. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców gminy w 2002 roku**Wykres 21. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku**

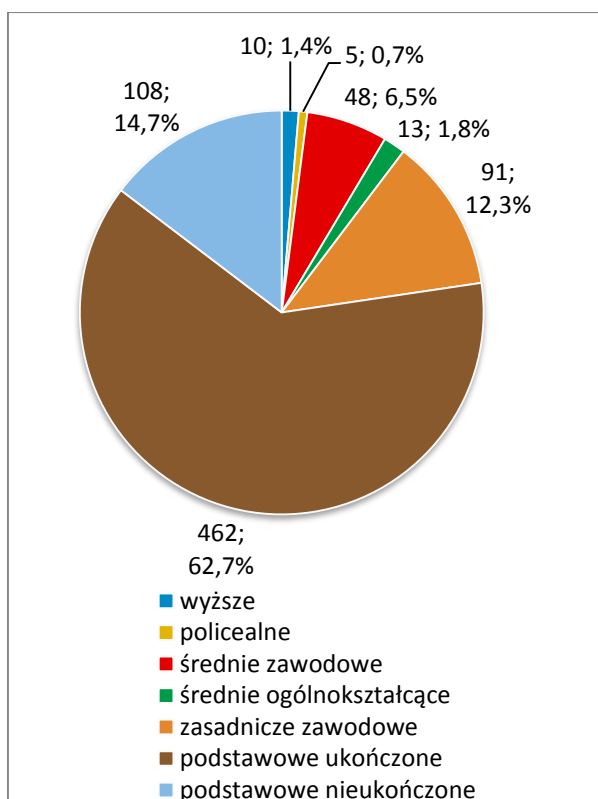
Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Osoby niepełnosprawne będące w wieku produkcyjnym stanowiły 17,8% ogółu ludności gminy będącej w tej ekonomicznej grupie wieku w 2002 roku. Większy był udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w gronie osób w wieku poprodukcyjnym, wynosił on bowiem 63,9%.

Na poziom uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym ma wpływ nie tylko rodzaj i stopień niepełnosprawności czy wiek, ale również posiadane wykształcenie, a co za tym idzie przygotowanie zawodowe. W 2002 roku wśród mieszkańców gminy w wieku 13 lat i więcej dotkniętych niepełnosprawnością największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (462 osoby). Niski poziom wykształcenia w znaczący sposób utrudniał osobom niepełnosprawnym znalezienie i utrzymanie zatrudnienia. Potwierdzają to dane dotyczące poziomu ich aktywności zawodowej, z których wynika, że zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością była bierna zawodowo (685 osób, tj. 90,8%).

Dane szczegółowe na temat poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych z gminy oraz ich aktywności ekonomicznej przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku

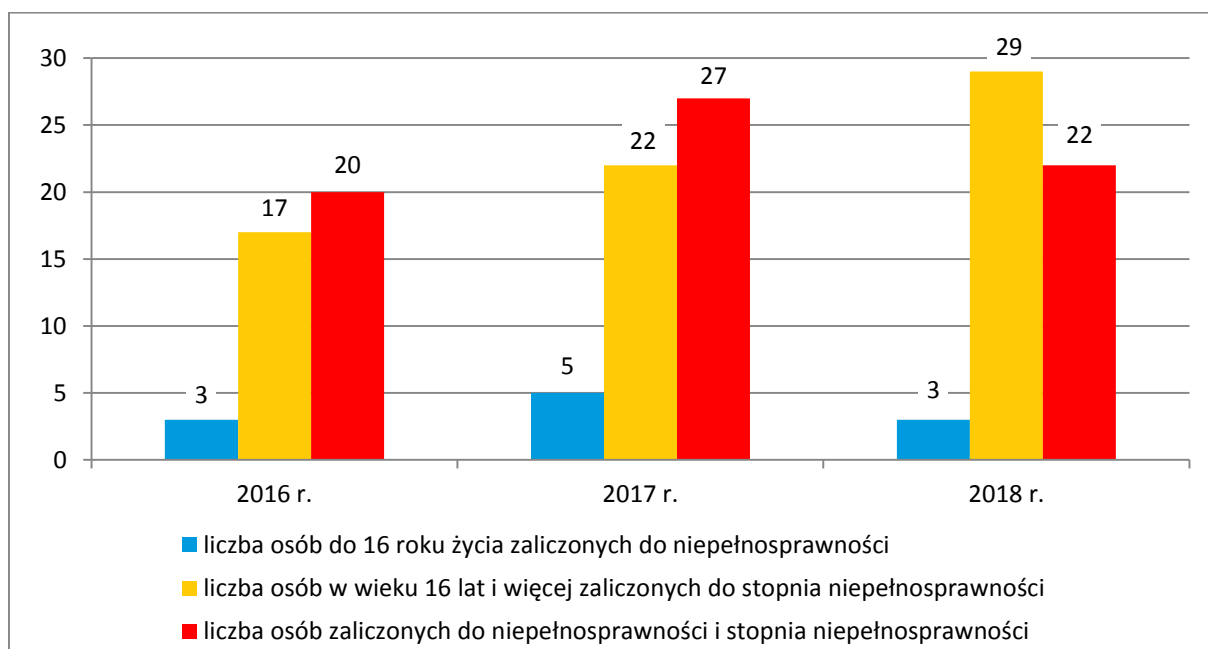

Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Orzecznictwem o niepełnosprawności w odniesieniu do mieszkańców gminy Radowo Małe zajmuje się Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Stargardzie. Według jego danych, w latach 2016-2018 liczba osób do 16 roku życia zaliczonych do niepełnosprawności była na podobnym poziomie (3 w 2016 r., 5 w 2017 r., 3 w 2018 r.), a liczba osób w wieku 16 lat i więcej zaliczonych do stopnia niepełnosprawności zwiększała się z roku na rok (17 w 2016 r., 22 w 2017 r., 29 w 2018 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 24. Mieszkańcy gminy zaliczeni przez PZON w Stargardzie do osób niepełnosprawnych i stopnia niepełnosprawności w latach 2016-2018

Źródło danych: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Stargardzie.

8. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie są problemami społecznymi, które powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Wpływają negatywnie na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia, relacje rodzinne i międzyludzkie, a także zdolność do konkurencji na rynku pracy.

Wśród przyczyn popadania w alkoholizm zasadniczą rolę odgrywają uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utrata zatrudnienia. Szerzeniu się narkomanii sprzyjają natomiast coraz większa powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie, chęć poszukiwania nowych wrażeń i doznań oraz traktowanie narkotyków jako środków umożliwiających ucieczkę od trudności życia codziennego, rozładowanie stresu i konfliktów. Przemoc w rodzinie jest z kolei problemem mającym często swoje źródło w uzależnieniach i ubóstwie. Jej ofiarami są niejednokrotnie osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne od sprawcy. Na ogół są to kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Trudno jest ustalić liczbę osób zmagających się z problemami alkoholowymi, które niejednokrotnie są przyczyną wystąpienia przemocy w rodzinie. Dane szacunkowe w tym

zakresie przygotowała Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zawiera je poniższa tabela.

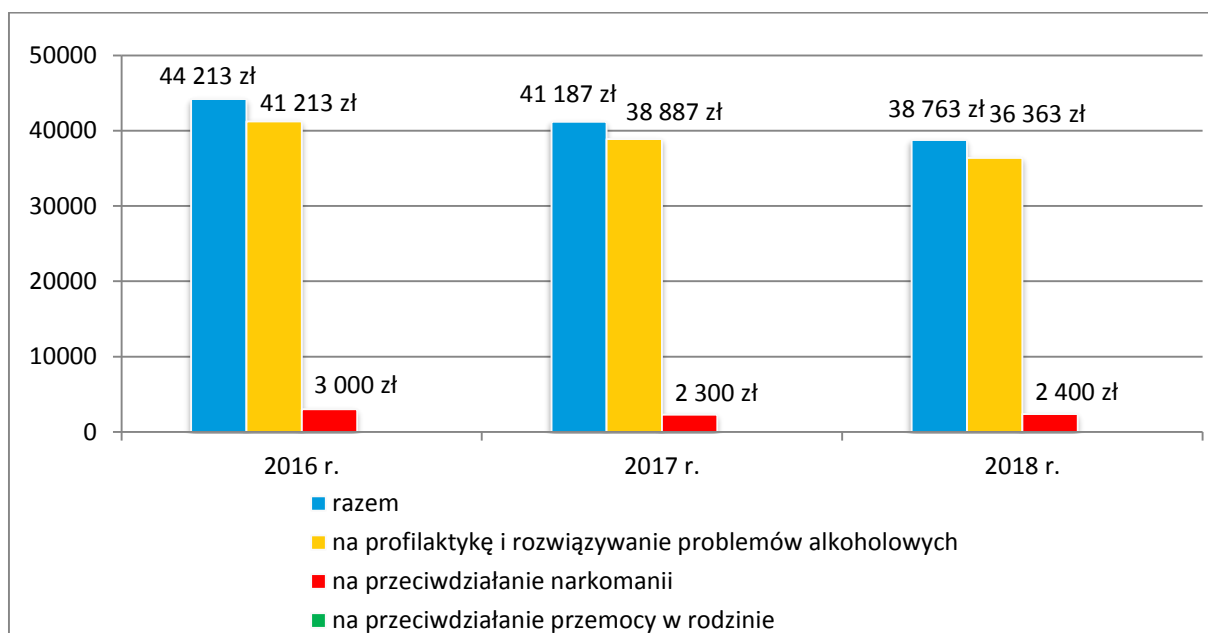
Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		w Polsce	w 100-tys. mieście	w 25-tys. mieście	w 10-tys. gminie
liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Źródło danych szacunkowych: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Prowadzenie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych należy do zadań własnych gminy. Działania te podejmowane są w oparciu o gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz przy wykorzystaniu zaplanowanych w ich ramach środków finansowych.

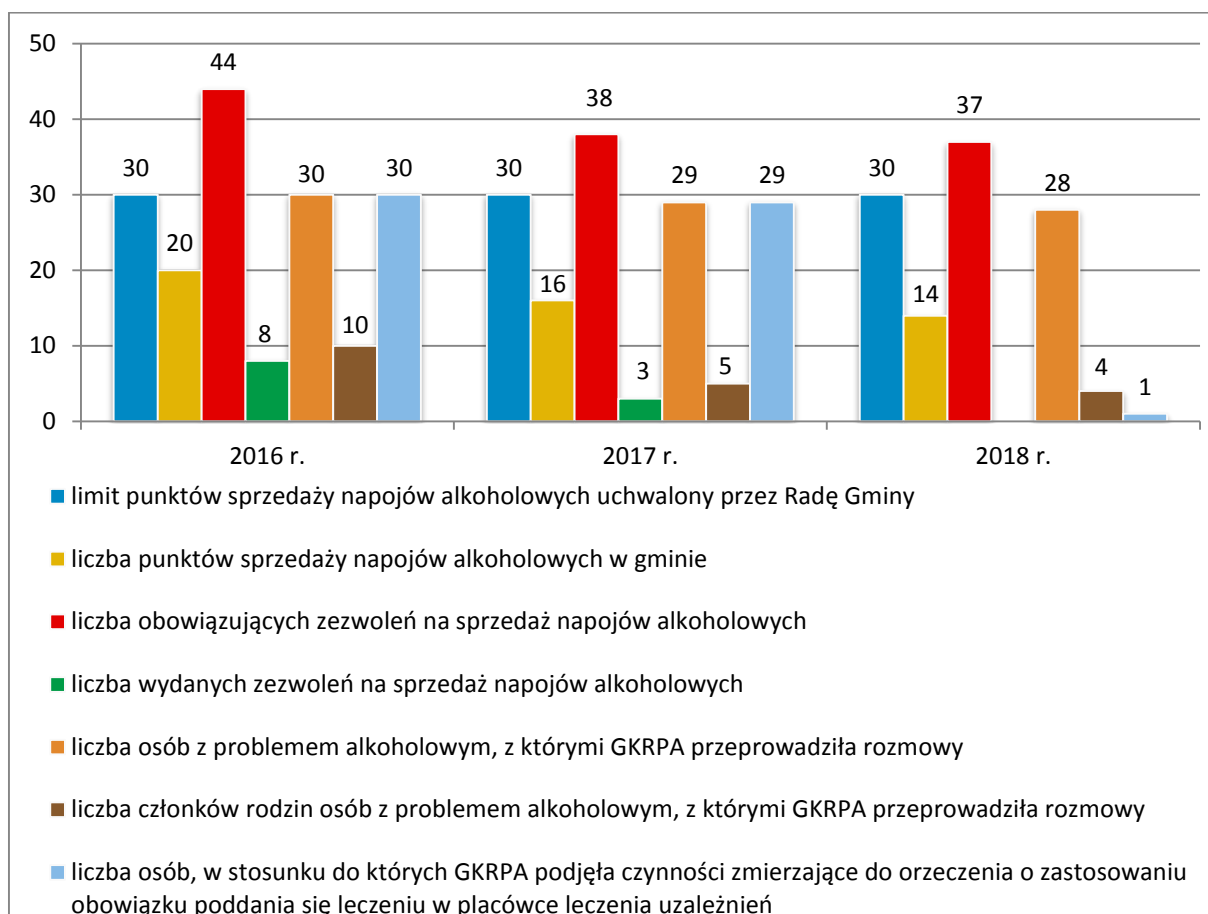
Poniższy wykres przedstawia wysokość środków finansowych wydatkowanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii i przemocy w rodzinie w gminie Radowo Małe w latach 2016-2018.

Wykres 25. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie w latach 2016-2018

Źródło danych: Urząd Gminy Radowo Małe.

W latach 2016-2018 wysokość środków finansowych wydatkowanych w gminie na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii zmniejszała się z roku na rok (z 44.213 zł w 2016 r. do 38.763 zł w 2018 r.). Warto dodać, że w budżecie nie uwzględniano osobnych środków finansowych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Poniższy wykres przedstawia wybrane dane na temat rynku napojów alkoholowych w gminie Radowo Małe, a także aktywności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która zajmuje się inicjowaniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu. W ramach swoich zadań podejmuje ona m.in. czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.

Wykres 26. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie oraz działalności GKRPA w latach 2016-2018

Źródło danych: Urząd Gminy Radowo Małe.

W latach 2016-2018 uchwalony przez Radę Gminy limit punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie był na tym samym poziomie (po 30 w każdym roku), a ich liczba zmniejszała się z roku na rok (z 20 w 2016 r. do 14 w 2018 r.), podobnie jak liczba obowiązujących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych (z 44 w 2016 r. do 37 w 2018 r.). W 2017 roku liczba wydanych zezwoleń była mniejsza niż rok wcześniej (8 w 2016 r., 2 w 2017 r.), a w 2018 roku nie wydano takich zezwoleń. Warto dodać, że w analizowanym okresie nie wydano żadnej decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

W latach 2016-2018 na podobnym poziomie pozostawała liczba osób z problemem alkoholowym, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy (30 w 2016 r., 29 w 2017 r., 28 w 2018 r.), systematycznie spadała natomiast liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy (z 10 w 2016 r. do 4 w 2018 r.).

W analizowanym okresie GKRPA podejmowała również czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień (wobec 30 osób w 2016 r., 29 osób w 2017 r. i 1 osoby w 2018 r.), nie występowała jednak w tej sprawie do sądu.

W analizowanym okresie członkowie GKRPA nie kontaktowali się z osobami dotkniętymi problemem przemocy w rodzinie.

Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i działającego przy niej Punktu Poradnictwa Rodzinnego, istotną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy odgrywają: w Radowie Małym – Ośrodek Pomocy Społecznej i Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w Łobzie – SPZOZ Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia – Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodek Pomocy Pokrzywdzonym Przepęstwem przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Hostel w ramach Wielofunkcyjnej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Łobzie, Komenda Powiatowa Policji oraz Sąd Rejonowy w Łobzie – III Wydział Rodzinny i Nieletnich, a także Komisariat Policji w Resku.

Dane szczegółowe na ich temat podmiotów mogących wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie

nazwa jednostki	adres jednostki
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Radowie Małym	72-314 Radowo Małe 21
Punkt Poradnictwa Rodzinnego przy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Radowie Małym	72-314 Radowo Małe 21
Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym	72-314 Radowo Małe 70
Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	72-314 Radowo Małe 70
SPZOZ Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia – Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu	78-217 Stanomino 5
Komenda Powiatowa Policji w Łobzie	ul. Wojska Polskiego 2, 73-150 Łobez
Komisariatu Policji w Resku	ul. S. Żeromskiego 6, 72-315 Resko

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łobzie	ul. Bema 27, 73-150 Łobez
Ośrodek Pomocy Pokrzywdzonym Przepęstwem przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Łobzie	ul. Bema 27, 73-150 Łobez
Hostel w ramach Wielofunkcyjnej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Łobzie	ul. Konopnickiej 42, 73-150 Łobez
Sąd Rejonowy w Łobzie – III Wydział Rodzinny i Nieletnich	ul. Niepodległości 15, 73-150 Łobez

Źródło danych: Urząd Gminy Radowo Małe.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Radowie Małym wynika, że w latach 2016-2018 liczba rodzin i osób w rodzinach objętych wsparciem z powodu alkoholizmu była niewielka (1 osoba w 2016 r., 0 w 2017 r., 2 rodziny liczące 5 osób w 2018 r.). Jednocześnie Ośrodek nie udzielał wsparcia osobom dotkniętym narkomanią i przemocą w rodzinie. Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym zapewniał również obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który działaniami objął 27 osób w 2016 roku, 14 osób w 2017 roku i 18 osób w 2018 roku.

Prowadzona w gminie działalność profilaktyczna z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie (w szczególności w funkcjonującej na jej terenie placówce oświatowej) obejmuje m.in. organizowanie i realizowanie programów profilaktycznych, jednorazowych prelekcji i pogadanek, spektakli, festynów i innych imprez plenerowych, imprez sportowych, pozalekcyjnych zajęć sportowych oraz wypoczynku dla dzieci i młodzieży oraz szkoleń i warsztatów dla rodziców.

W 2018 roku skierowanymi do dzieci i młodzieży programami z obszaru profilaktyki uniwersalnej, rekomendowanymi przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych objęto 16 uczniów, 2 nauczycieli i 8 rodziców, innymi programami profilaktycznymi – 37 uczniów i 2 nauczycieli, w jednorazowych prelekcjach i pogadankach uczestniczyło 155 osób, w spektaklach profilaktycznych – 30 osób, w festynach i innych imprezach plenerowych – 200 osób, w imprezach sportowych – 100 osób, w pozalekcyjnych zajęciach sportowych – 20 osób, a w koloniach z programem zajęć profilaktycznych – 16 osób.

9. PROBLEM BEZDOMNOŚCI

W ujęciu socjologicznym bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Ze względu na trudną do określenia skalę, złożone przyczyny oraz szczególnie dotkliwe społeczno-ekonomiczne skutki jest zjawiskiem o zasięgu i znaczeniu globalnym, mającym jednocześnie specyficzne regionalne i lokalne uwarunkowania, które wpływają na dobór odpowiednich środków przeciwdziałania.

Zapobieganie bezdomności wymaga aktywnego, zintegrowanego i kompleksowego działania. Wykorzystanie istniejących zasobów środowiska i tworzenie warunków do wdrażania nowych form wsparcia na rzecz osób bezdomnych i ich integracji z otoczeniem powinno stanowić podstawowy cel prowadzonej na szczeblu lokalnym polityki społecznej.

W gminie Radowo Małe problem bezdomności ma charakter jednostkowy. Pomoc osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością świadczy Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym. W 2016 i 2017 roku, w związku z bezdomnością, objął on wsparciem 5 osób.

W gminie nie ma placówek zapewniających schronienie osobom bezdomnym. Osoby takie mogą być kierowane do gminy Łobez, gdzie znajduje się Schronisko dla osób bezdomnych „Diogenes” (Rynowo 27, 73-150 Łobez), oraz do gminy Resko, na terenie której działa Schronisko dla osób bezdomnych Monar-Markot (Łagiewniki 1, 72-315 Resko).

10. PRZESTĘPCZOŚĆ

Przestępczość jest dynamicznym, podlegającym rozwojowi zjawiskiem społecznym, które stanowi zagrożenie dla obowiązującego porządku prawnego. W zależności od swej intensywności i częstotliwości wpływa na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciska piętno na jej funkcjonowaniu.

Zapobieganie przestępczości wymaga zastosowania rozwiązań kompleksowych, zakładających wspólne zaangażowanie instytucji i organizacji państwowych, samorządowych i społecznych, przedstawicieli społeczności lokalnych oraz środków masowego przekazu. Ważną rolę w zakresie inicjowania i organizowania tej działalności odgrywa policja.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Radowo Małe czuwa Komenda Powiatowa Policji w Łobzie (ul. Wojska Polskiego 2, 73-150 Łobez), a bezpośrednie czynności policyjne wykonują funkcjonariusze Komisariatu Policji w Resku (ul. S. Żeromskiego 6, 72-315 Resko). Z informacji Komisariatu Policji w Resku wynika, że w 2018 roku na terenie gminy Radowo Małe odnotowano 40 czynów o charakterze kryminalnym.

Dane szczegółowe na temat przestępstw popełnionych w gminie w 2018 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Przestępczość w gminie w 2018 roku

kategoria przestępstwa	liczba przestępstw
prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości	9
przywłaszczenie mienia	9
kradzież z włamaniem	6
znęcanie nad rodziną	5
uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego	4
uszkodzenie cudzej rzeczy	2
przemoc, zmuszanie do określonego działania	2
niszczenie infrastruktury publicznej	1
groźby karalne	1
znieważenie osoby	1

Źródło danych: Komisariat Policji w Resku.

Funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Łobzie, mając na względzie poprawę bezpieczeństwa mieszkańców, prowadzą działania profilaktyczne, m.in. na rzecz dzieci i seniorów.

11. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb

i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej).

Zadania pomocy społecznej w gminie Radowo Małe wykonuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym. Podejmuje on działania m.in. na podstawie następujących przepisów prawa: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawa o Karcie Dużej Rodziny oraz ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

W 2018 roku kadrę Ośrodka stanowiło 13 osób, w tym kierownik, 2 pracowników socjalnych, 2 aspirantów pracy socjalnej, 1 inspektor ds. świadczeń rodzinnych, 2 opiekunki środowiskowe i księgowa.

W analizowanym roku Ośrodek nie spełniał wynikającego z art. 110 ust. 11-12 ustawy o pomocy społecznej obowiązku zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników, lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną 1 pracownika socjalnego na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w OPS-ie i kwalifikacji pracujących w nim osób przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Kadra OPS-u i jej kwalifikacje w 2018 roku

	liczba osób
kadra kierownicza	1
wykształcenie wyższe	1
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	1
pracownicy socjalni	2
wykształcenie wyższe	1
wykształcenie średnie	1
specjalizacja 1-ego stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	0
specjalizacja 2-ego stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	0
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	0
aspiranci pracy socjalnej	2
wykształcenie wyższe	1

wykształcenie średnie	1
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	1
pozostali pracownicy	3,5
wykształcenie wyższe	1,5
wykształcenie średnie	2
wykształcenie inne	1
wolontariusze	0
pracownicy zatrudnieni w ramach zatrudnienia subsydiowanego	0
staże	0

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym.

W roku 2018 wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie były niższe niż w 2017 roku, lecz wyższe niż w 2016 roku (4.100.430 zł w 2016 r., 4.959.746 zł w 2017 r., 4.777.415 zł w 2018 r.). Zdecydowaną większość z nich wydatkowano na świadczenia wychowawcze oraz świadczenia rodzinne.

W analizowanym okresie systematycznie zwiększały się środki finansowe przeznaczone m.in. na zasiłki stałe i wspieranie rodziny. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie w latach 2016-2018

rozdziały	wysokość wydatków (w zł)		
	w 2016 r.	w 2017 r.	w 2018 r.
ochrona zdrowia			
przeciwdziałanie narkomanii	3.000	2.300	2.400
przeciwdziałanie alkoholizmowi	0	38.887	36.362
pomoc społeczna			
domy pomocy społecznej	0	190.379	160.484
przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	0	0	0
składki na ubezpieczenia zdrowotne	21.115	21.810	24.974
zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	216.283	174.600	141.161
dodatki mieszkaniowe	58.399	47.978	44.999
zasiłki stałe	153.366	164.937	190.893
Ośrodek Pomocy Społecznej	345.826	342.892	402.272
usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	91.880
pomoc w zakresie dożywiania	X	123.322	91.231
Centrum Integracji Społecznej	20.000	22.500	0
pozostała działalność	1.709.500	x	x

rodzina			
świadczenie wychowawcze	X	2.327.882	2.025.170
świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	1.462.979	1.418.444	1.356.918
wspieranie rodziny	24.962	45.298	178.787
rodziny zastępcze	0	0	0
edukacyjna opieka wychowawcza			
pomoc materialna dla uczniów	85.000	38.517	29.884
ogółem	4.100.430	4.959.746	4.777.415
w tym w budżecie OPS-u	2.420.880	4.959.746	4.777.415

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym.

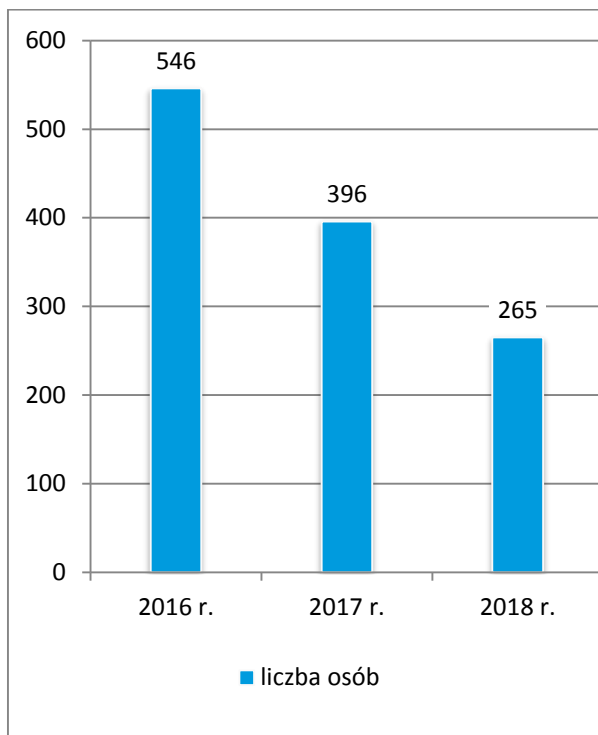
W latach 2016-2018 liczba osób w rodzinach, którym udzielono w gminie pomocy i wsparcia oraz przyznano świadczenie, spadała z roku na rok (z 546 w 2016 r. do 265 w 2018 r.). Stale zmniejszała się również liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie pieniężne (z 391 w 2016 r. do 217 w 2018 r.), natomiast liczba osób w rodzinach pobierających świadczenie niepieniężne w 2018 roku wzrosła w stosunku do roku poprzedniego (457 w 2016 r., 333 w 2017 r., 398 w 2018 r.).

Wśród głównych przyczyn zmniejszania się liczby beneficjentów pomocy społecznej należy wskazać wprowadzenie Rządowego Programu „Rodzina 500 plus”, który przyczynił się do polepszenia sytuacji finansowej rodzin.

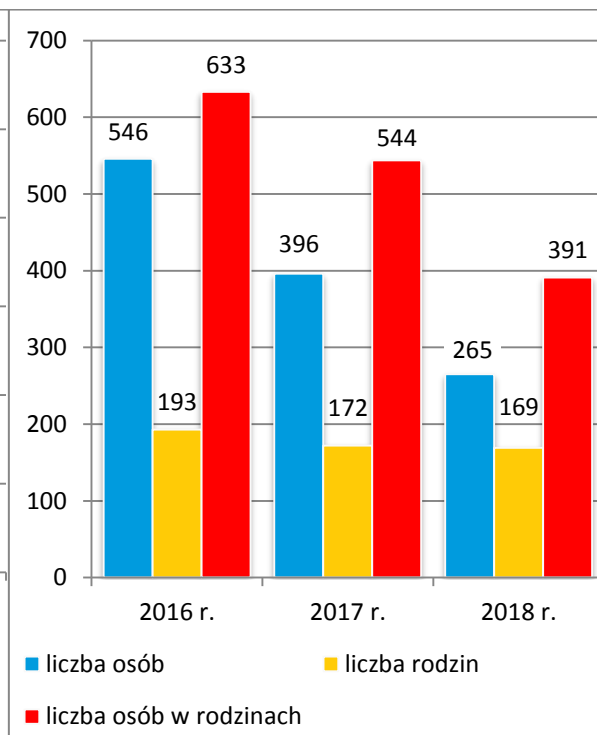
W latach 2016-2018 liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy, zmniejszała się z roku na rok (358 w 2016 r., 252 w 2017 r., 241 w 2018 r.), z kolei liczba osób przebywających w tych rodzinach, ulegała wahaniom (635 w 2016 r., 394 w 2017 r., 520 w 2018 r.).

Poniższe wykresy przedstawiają dane szczegółowe na temat korzystających z pomocy społecznej w gminie.

Wykres 27. Osoby w gminie, którym w latach 2016-2018 udzielono pomocy i wsparcia

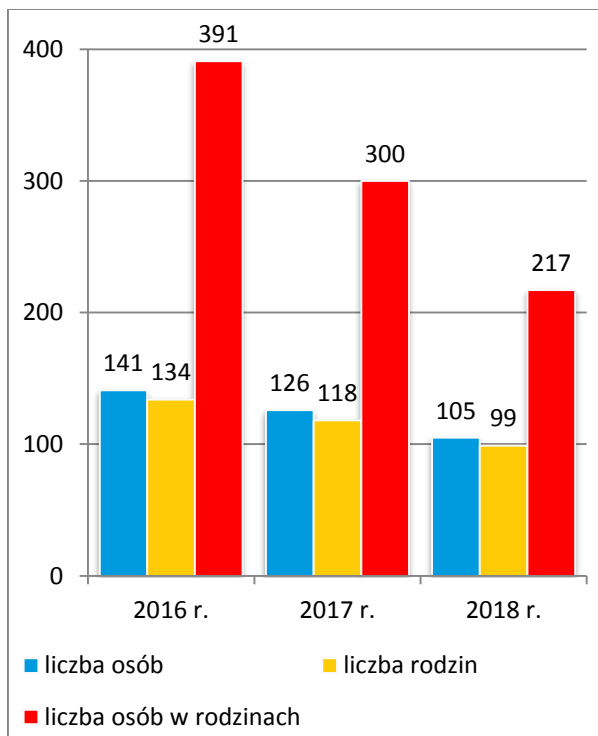

Wykres 28. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie

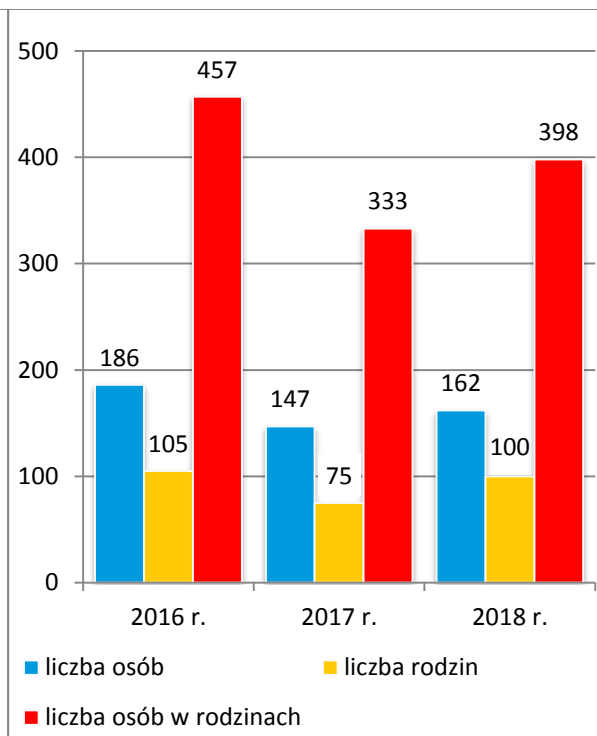

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym.

Wykres 29. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie pieniężne

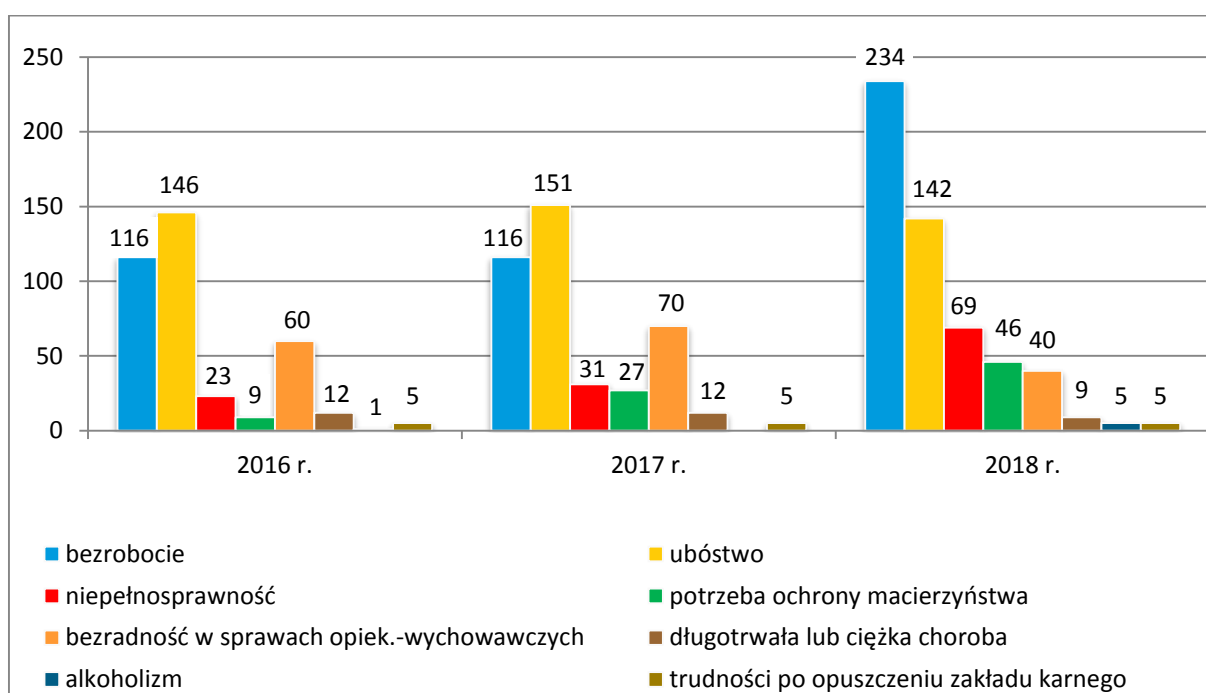
Wykres 30. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie niepieniężne

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym.

Wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia OPS-u w latach 2016-2018 najliczniejszą grupę stanowiły rodziny dotknięte bezrobociem i ubóstwem. Znaczna część beneficjentów świadczeń pomocy społecznej zmagająca się z niepełnosprawnością a także wymagała ochrony macierzyństwa i wielodzietności oraz doświadczała bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 31. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2016-2018 (liczba osób w rodzinach)

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym.

W 2018 roku, w porównaniu z latami poprzednimi, znacznie wzrosła liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia (ze 116 w latach 2016-2017, 234 w 2018 r.). Na wysokim i zbliżonym poziomie utrzymywała się liczba beneficjentów korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ogólnie rozumianego ubóstwa (146 w 2016 r., 151 w 2017 r., 142 w 2018 r.).

Świadczenia pomocy społecznej udzielane przez OPS mają głównie charakter pieniężny, niepieniężny i usługowy. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2016-2018 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez OPS w latach 2016-2018

formy świadczeń		liczba osób			kwota świadczeń		
		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
pieniężne	zasiłek stały	31	30	34	158.533	164.937	190.892
	zasiłek okresowy	95	80	60	205.767	166.000	110.796
	zasiłek celowy	57	56	38	37.499	39.435	27.443
	w tym: zasiłek celowy przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	21	49	32	11.795	36.800	23.350
niepieniężne	posiłek	180	160	146	97.202	47.481	60.280
	w tym: posiłek przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	152	119	146	97.202	47.481	60.280
	schronienie	2	6	5	2.124	16.500	14.142
	ubranie	0	0	1	0	0	161
	sprawienie pogrzebu	0	0	1	0	0	2.855
	odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	6	6	6	169.000	190.380	160.484
usługi	usługi opiekuńcze	13	11	13	56.277	65.676	109.600
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0		0	0	
	specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0	0	0	0	0	0
	poradnictwo specjalistyczne	0*	0*	0*	X	X	X
	praca socjalna	87*	158*	94*	X	X	X
	interwencja kryzysowa	0*	0*	0*	X	X	X
	kontrakt socjalny	8	8	8	X	X	X
	projekt socjalny	X	0	0	X	X	X
indywidualne programy pomocy	indywidualny program wychodzenia z bezdomności	0	0		X	X	X
	indywidualny program zatrudnienia socjalnego (CIS)	0	0		X	X	X
wspieranie rodziny i piecza zastępcza	wspieranie rodziny przez asystenta rodziny (liczba asystentów rodziny)	7* (1)	8* (1)	12* (1)	X	X	X
	odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej; w zł	18.000	28.670	38.622	X	X	X

*liczba rodzin

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym.

Spośród świadczeń pieniężnych najczęściej udzielaną formą pomocy w latach 2016-2018 był zasiłek okresowy. Przysługuje on w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. W latach 2016-2018 liczba osób nim objętych systematycznie zmniejszała się (z 95 w 2016 r. do 60 w 2018 r.).

Dominujący rodzaj pomocy niepieniężnej stanowił z kolei posiłek, który był wsparciem udzielanym głównie dzieciom w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Celem tego Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub niepełnosprawnych. W latach 2016-2018 roku liczba osób objętych posiłkiem zmniejszyła się (ze 180 w 2016 r. do 146 w 2018 r.).

Ważną formą wsparcia niepieniężnego było również pokrywanie kosztów pobytu mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej. W latach 2016-2018 gmina pokrywała koszt pobytu w domu pomocy społecznej za 6 osób.

Wśród usług najistotniejszą rolę odgrywała praca socjalna mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych i tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. W latach 2016-2018 liczba rodzin, które objęto pracą socjalną, ulegała wahaniom (158 w 2017 r., 94 w 2018 r.).

W analizowanym okresie Ośrodek realizował również zadania z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej, zatrudniając 1 asystenta rodziny. Pod jego opieką w latach 2016-2017 pozostawało odpowiednio 7 i 8 rodzin, natomiast w 2018 roku ich liczba zwiększyła się do 12. Gmina ponosiła również odpłatność za pobyt dzieci z gminy w pieczy zastępczej. Kwota wydatków na ten cel rosła z roku na rok (18.000 zł w 2016 r., 28.670 zł w 2017 r., 38.622 zł w 2018 r.).

W latach 2016-2018 OPS realizował również zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, będąc odpowiedzialnym za obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu

Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także delegując do niego swoich pracowników.

Od 2014 roku w gminie realizowany jest także rządowy program pomocy dla rodzin wielodzietnych. Koordynacją jego realizacji zajmuje się OPS, który wydaje uprawnionym Karty Dużej Rodziny.

W latach 2016-2018 na realizację zadania wynikającego z ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci wydatkowano odpowiednio 1.800.790 zł, 2.292.002 zł i 1.992.590 zł. W 2018 roku OPS wydał 212 decyzji przyznających świadczenie wychowawcze.

W latach 2016-2018 OPS przyznawał również świadczenia rodzinne. W analizowanym okresie ogólna liczba udzielonych świadczeń zmniejszała się z roku na rok (z 7.433 w 2016 r. do 6.086 w 2018 r.), podobnie jak liczba wypłaconych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków (z 5.972 w 2016 r. do 4.750 w 2018 r.). Jednocześnie z roku na rok zmniejszała się liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych (z 1.061 w 2016 r. do 941 w 2018 r.) i świadczeń pielęgnacyjnych (z 98 w 2016 r. do 84 w 2018 r.).

Dane szczegółowe na temat przyznanych w gminie świadczeń rodzinnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2016-2018

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych			
liczba świadczeń	5.972	5.234	4.750
zasiłek pielęgnacyjny			
liczba świadczeń	1.061	961	941
świadczenia pielęgnacyjne			
liczba świadczeń	98	86	84
specjalny zasiłek opiekuńczy			
liczba świadczeń	83	82	93
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka			
liczba świadczeń	23	24	24
świadczenie rodzicielskie			
liczba świadczeń	196	175	194
ogółem			
liczba świadczeń	7.433	6.562	6.086

zasilek dla opiekunów			
liczba świadczeń	150	106	
jednorazowe świadczenie w wysokości 4.000 zł			
liczba świadczeń	X	0	0

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym

W analizowanym okresie OPS przyznawał również zasiłek dla opiekunów osób niepełnosprawnych. Przysługuje on osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 roku w związku z wygaśnięciem z mocy prawa (na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 roku o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2012 r., poz. 1548) decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. W latach 2016-2018 OPS wypłacił odpowiednio 150, 106 i 74 zasiłki dla opiekuna na łączną kwotę odpowiednio 70.200, 54.652 i 39.245,20 zł.

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy OPS opłacał składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zdrowotne. W latach 2016-2018 liczba tych składek ulegała wahaniom (101 w 2016 r., 84 w 2017 r., 94 w 2018 r.), podobnie jak ich wartość (8.004 zł w 2016 r., 6.962 zł w 2017 r., 7.284 zł w 2018 r.).

W latach 2017-2018 OPS nie przyznawał jednorazowego świadczenia z tytułu urodzenia dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Świadczenie to przyznawane jest w oparciu o art. 10 ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, wynosi 4.000 zł i jest finansowane z dotacji celowej z budżetu państwa.

Kolejną formę pomocy udzielanej przez OPS stanowiły świadczenia z funduszu alimentacyjnego, które służą wsparciu osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. W latach 2016-2018 liczba osób i rodzin, którym przyznano tę pomoc, zmniejszała się z roku na rok (odpowiednio 38 i 27 w 2016 r., 34 i 24 w 2017 r., 31 i 21 w 2018 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2016-2018

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
liczba osób, którym przyznano świadczenie	38	34	31
liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	27	24	21
liczba wypłaconych świadczeń	478	429	389
łączna kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	193.420	169.530	156.680

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym.

Pomoc społeczna polega również na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Obejmuje ona zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. W gminie Radowo Małe, poza Ośrodkiem Pomocy Społecznej, nie funkcjonują inne podmioty wsparcia. Mieszkańcy mają natomiast możliwość korzystania z oferty instytucji udzielających wsparcia poza gminą. Dane szczegółowe na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Instytucje udzielające wsparcia poza gminą, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy gminy

nazwa i adres instytucji	zakres oferowanych usług oraz kategoria klienta
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łobzie, ul. J. Bema 27, 73-150 Łobez.	Zakres oferowanych usług: realizacja zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej, rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji społecznej oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Kategoria klienta: mieszkańcy powiatu.
Warsztaty Terapii Zajęciowej w Łabuniu Wielkim, Łabuń Wielki 32, 72-315 Resko.	Zakres oferowanych usług: rehabilitacja społeczna i zawodowa, usprawnianie, rozwijanie umiejętności, przygotowywanie do życia w środowisku społecznym. Kategoria klienta: osoby z niepełnosprawnością intelektualną.
Dom Pomocy Społecznej w Resku, ul. Wojska Polskiego 40, 72-315 Resko.	Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby z niepełnosprawnością intelektualną i przewlekle psychicznie chore.
Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Dom Dziecka w Łobzie, ul. Konopnickiej 42, 73-150 Łobez.	Zakres oferowanych usług: całodobowa placówka socjalizacyjna; zaspakajanie podstawowych potrzeb emocjonalnych dzieci, praca na rzecz powrotu dziecka do rodziny lub poszukiwanie zastępczego środowiska rodzinnego, podtrzymywanie więzi z rodzicami, troska o zdrowie i rozwój fizyczny, psychiczny i poznawczy dzieci, przygotowanie do samodzielnego życia. Kategoria klienta: dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Łobzie, ul. Łożnicka 31, 73-150 Łobez.	Zakres oferowanych usług: rewalidacja i rehabilitacja; podniesienie jakości życia i zapewnienie oparcia społecznego osobom mającym z powodu choroby poważne trudności w życiu codziennym. Kategoria klienta: osoby z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną.
Schronisko dla osób bezdomnych „Diogenes”, Rynowo 27, 73-150 Łobez.	Zakres oferowanych usług: nocleg, ciepłe posiłki, suchy prowiant. Kategoria klienta: osoby bezdomne.
Schronisko dla osób bezdomnych Monar-Markot, Łagiewniki 1, 72-315 Resko.	Zakres oferowanych usług: całodobowy pobyt, posiłki, odzież, obuwie, pomoc socjalna, wsparcie psychologiczne. Kategoria klienta: osoby bezdomne i uzależnione.
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Łobzie, ul. Konopnickiej 42, 73-150 Łobez.	Zakres oferowanych usług: udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, logopedycznej, pomocy w wyborze zawodu i kierunku kształcenia oraz udzielanie rodzicom i nauczycielom porad związanych z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży. Kategoria klienta: dzieci, młodzież, pedagodzy, nauczyciele i rodzice.

Źródło danych: Urząd Gminy Radowo Małe, Starostwo Powiatowe i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łobzie.

12. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form jego aktywności. Pełnią istotną rolę nie tylko w konsolidacji społeczności lokalnej, organizacyjnym wzmacnianiu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

Współpraca samorządu lokalnego z podmiotami należącymi do sektora pozarządowego nie tylko pozwala skuteczniej i efektywniej działać na rzecz rozwoju oraz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców, lecz również umożliwia istotne odciążenie sektora publicznego w realizacji zadań.

W gminie Radowo Małe funkcjonuje kilkanaście organizacji pozarządowych. Samorząd gminy posiada uchwalany corocznie program współpracy Gminy Radowo Małe z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy

o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w oparciu o który ma możliwość podejmowania z nimi współpracy.

Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat sektora pozarządowego w gminie.

Tabela 15. Organizacje pozarządowe w gminie

lp.	nazwa i adres organizacji	charakterystyka działania
1.	Stowarzyszenie Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Radowo Małe , Radowo Małe 21, 72-314 Radowo Małe.	Działalność na rzecz promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego w gminie, promocja i pomoc w tworzeniu gospodarstw agroturystycznych.
2.	Stowarzyszenie WIS Wolne Inicjatywy Społeczne , Radowo Małe 36, 72-314 Radowo Małe.	Działalność na rzecz wszechstronnego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie zmian w oświacie.
3.	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Gostomin i Okolic , Gostomin 16, 72-314 Radowo Małe.	Organizowanie i prowadzenie działań na rzecz rozwoju infrastruktury wsi: Gostomin, Maliniec, Mołdawin, Troszczyno, Radzim, Wołkowo, Żelmowo, wspieranie rozwoju gospodarczego wsi Gostomin i okolicznych, wspieranie działalności kulturalnej i rekreacyjnej dla mieszkańców gminy, upowszechnianie turystyki, sportu i aktywnego wypoczynku.
4.	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Orle i Okolic „Żyj Lepiej” , Orle 22/2, 72-314 Radowo Małe.	Działalność na rzecz wszechstronnego rozwoju wsi i jej mieszkańców, wspieranie zrównoważonego rozwoju, społecznego i gospodarczego.
5.	Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Ruchową i z Autyzmem , Radowo Wielkie 11, 72-314 Radowo Małe.	Wspieranie osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.
6.	Stowarzyszenie „Etap” , Siedlice 16a, 73-155 Węgorzyno.	Działalność na rzecz wszechstronnego rozwoju wsi i jej mieszkańców, pobudzanie aktywności społecznej.
7.	PZW – „Sumik” Radowo Małe , Radowo Małe 89b/5, 72-314 Radowo Małe.	Edukacja wędkarska i turystyczna, działalność proekologiczna.
8.	Stowarzyszenie Kulinarna Turystyka „Radowski Gar” , Radowo Małe 10, 72-314 Radowo Małe.	Krzewienie i popularyzacja turystyki kulinarnej, integracja różnych grup społecznych i wiekowych poprzez turystykę i kulinaria, wspieranie inicjatyw społecznych w zakresie kultury, turystyki, rekreacji i sztuki kulinarnej.

9.	Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Radowie Małym , 72-314 Radowo Małe.	Rozwijanie sportu i turystyki oraz innych form aktywnego wypoczynku, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych.
10.	U.K.S „Mini Gier” Radowo Małe , 72-314 Radowo Małe.	Popularyzacja i rozwijanie różnych form kultury sportowej w środowisku uczniów, planowanie i organizowanie pozalekcyjnego życia sportowego uczniów.
11.	L.K.S „Radowia” w Radowie Małym , 72-314 Radowo Małe.	Szkolenie młodzieży i promowanie rozgrywek w zakresie piłki nożnej.
12.	Ochotnicza Straż Pożarna w Radowie Małym , 72-314 Radowo Małe.	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom, uczestnictwo w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń, informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi, rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej.
13.	Ochotnicza Straż Pożarna w Gostominie , Gostomin, 72-314 Radowo Małe.	
14.	Ochotnicza Straż Pożarna w Radowie Wielkim , 72-314 Radowo Małe.	
15.	Ochotnicza Straż Pożarna w Siedlicach , 73-155 Węgorzyno.	
16.	Ochotnicza Straż Pożarna w Czachowie , 72-314 Radowo Małe.	

Źródło danych: Urząd Gminy Radowo Małe, Starostwo Powiatowe w Łobzie, mojepanstwo.pl.

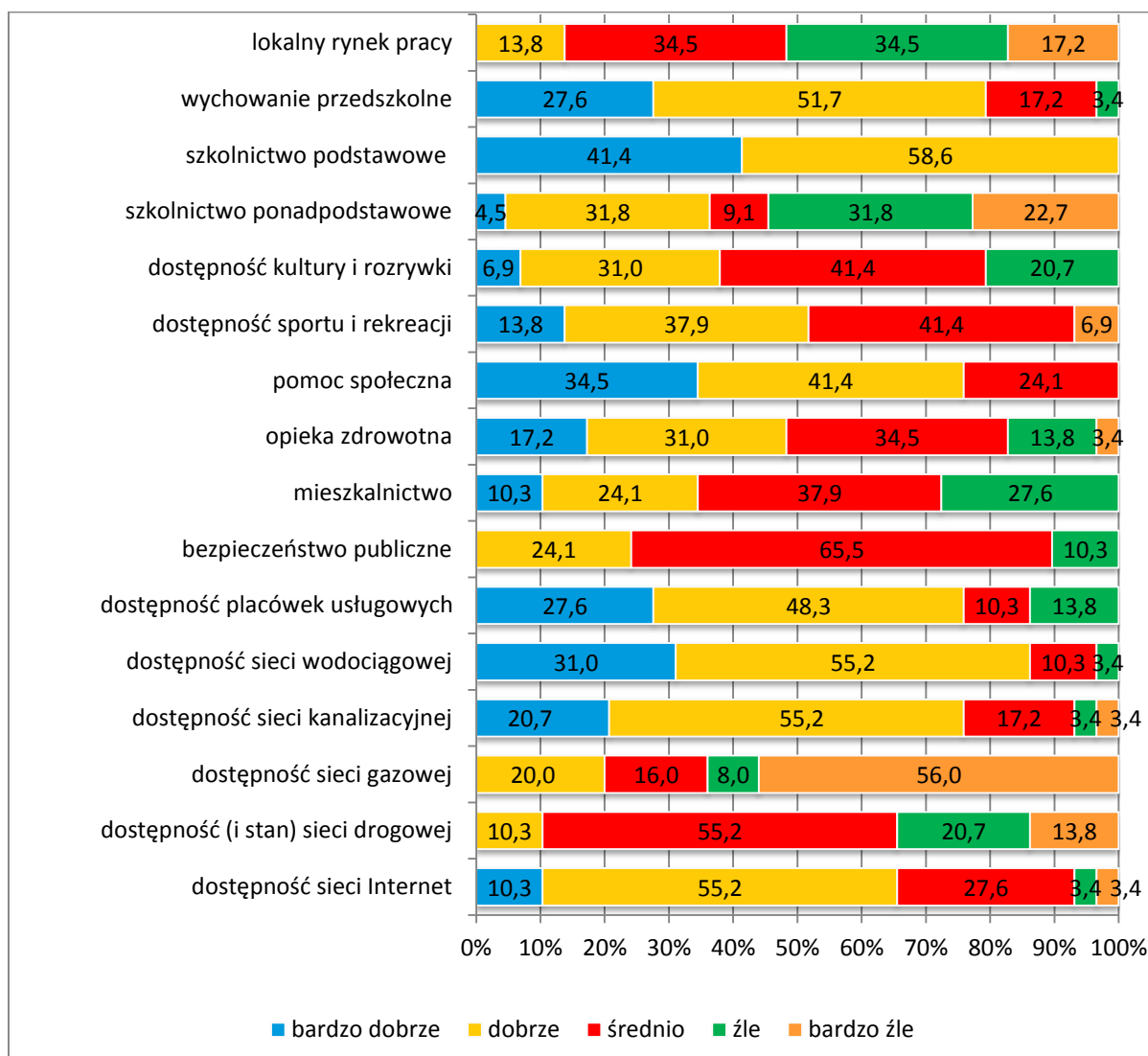
13. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM”

Badania ankietowe przeprowadzone w ramach diagnozy sytuacji społecznej w gminie Radowo Małe posłużyły identyfikacji, określeniu przyczyn i skali występujących na jej terenie problemów społecznych oraz wskazaniu działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia ich natężenia oraz zminimalizowania ich skutków.

Badania zostały przeprowadzone przy pomocy ankiet, które zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców gminy, w tym reprezentantów samorządu lokalnego – Wójta Gminy, Sekretarza Gminy, Skarbnika Gminy, radnych, sołtysów, pracowników Urzędu Gminy, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli jednostek organizacyjnych gminy, m.in. placówek oświatowych, kulturalnych, sportowych i pomocy społecznej, a także przedstawicieli jednostek służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych i kościoła. W sumie do analizy przedłożono 29 wypełnionych anonimowo ankiet.

W pierwszym pytaniu poproszono przedstawicieli środowiska lokalnego o ocenę warunków życia w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 32. Warunki życia w gminie

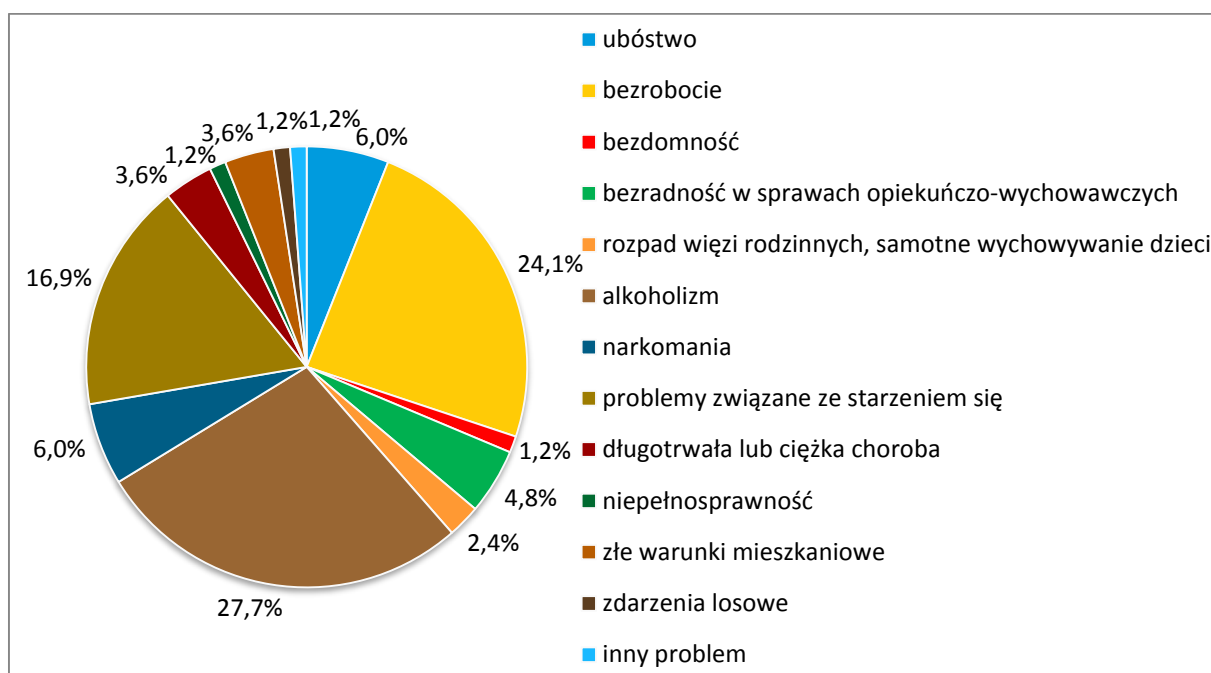
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Analizując warunki życia w gminie, przedstawiciele środowiska lokalnego najwyżej ocenili dostęp do szkolnictwa podstawowego (łącznie 100% ocen dobrych i bardzo dobrych) i wychowania przedszkolnego (w sumie 79,3% ocen dobrych i bardzo dobrych), pomoc społeczną (w sumie 75,9% ocen dobrych i bardzo dobrych), dostępność sieci wodociągowej (łącznie 86,2% ocen dobrych i bardzo dobrych), placówek usługowych i sieci kanalizacyjnej (w sumie po 75,9% ocen dobrych i bardzo dobrych).

Najniżej ankietowani ocenili dostęp do sieci gazowej (łącznie 64% ocen złych i bardzo złych), szkolnictwa ponadpodstawowego (w sumie 54,5% ocen bardzo złych i złych), lokalny rynek pracy (łącznie 51,7% ocen złych i bardzo złych) oraz dostępność (i stan) sieci drogowej (w sumie 54,5% ocen złych i bardzo złych).

W kolejnym pytaniu zapytano badanych o problemy, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 33. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy

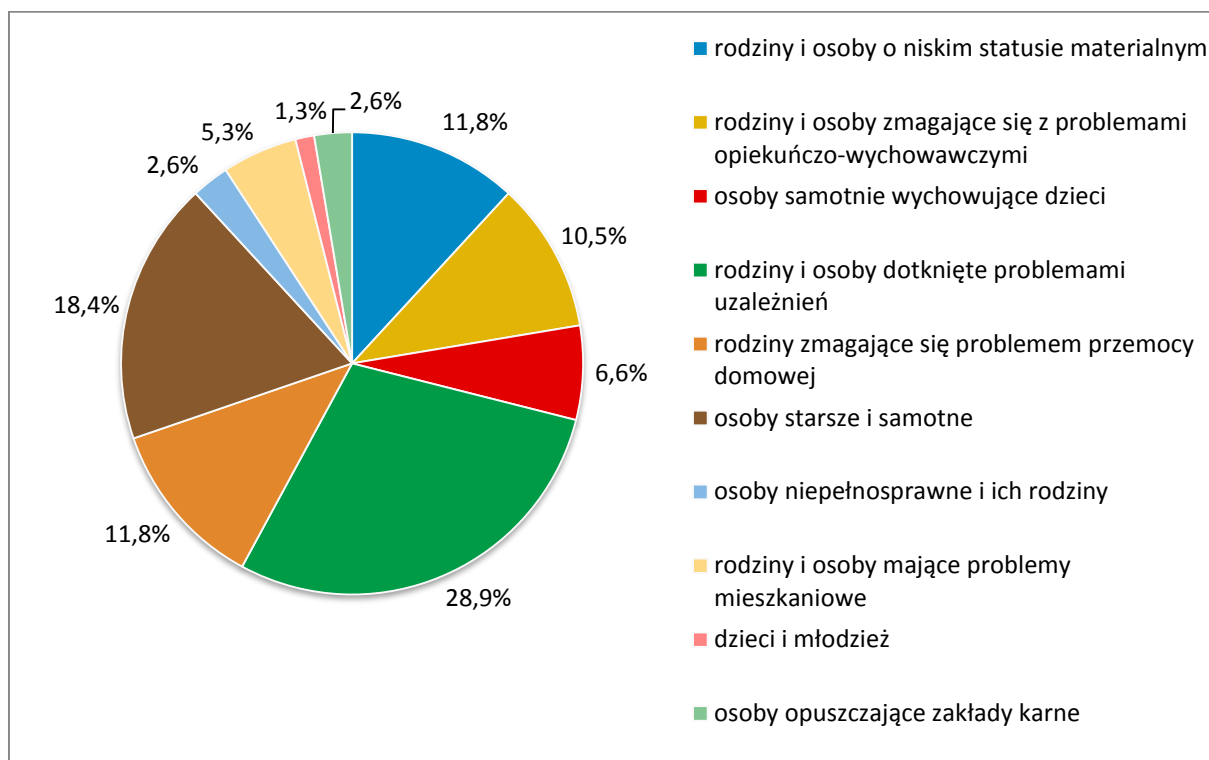

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Za problemy, który najczęściej dotyczą mieszkańców gminy, respondenci uznali alkoholizm (27,7%) i bezrobocie (24,1%) oraz problemy związane ze starzeniem się (16,9%).

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowali identyfikowali grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

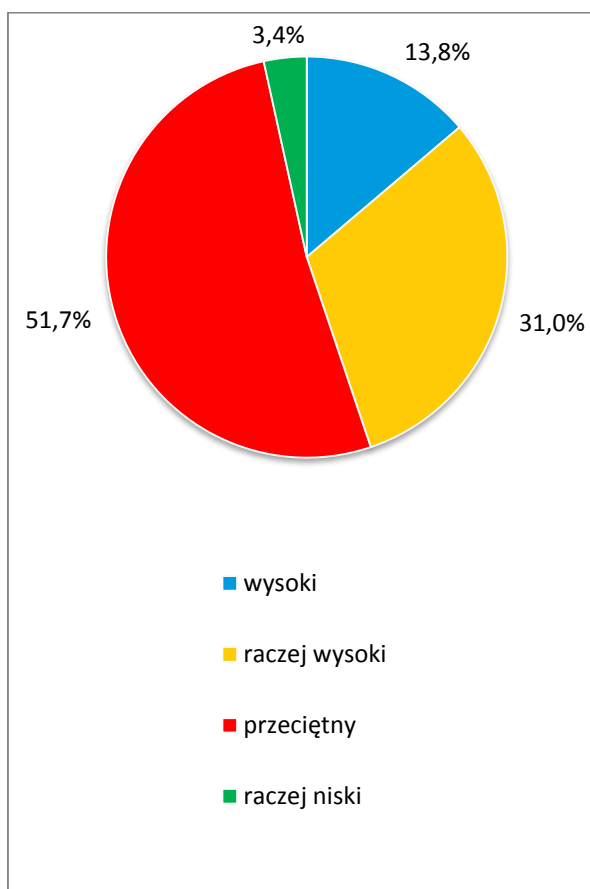
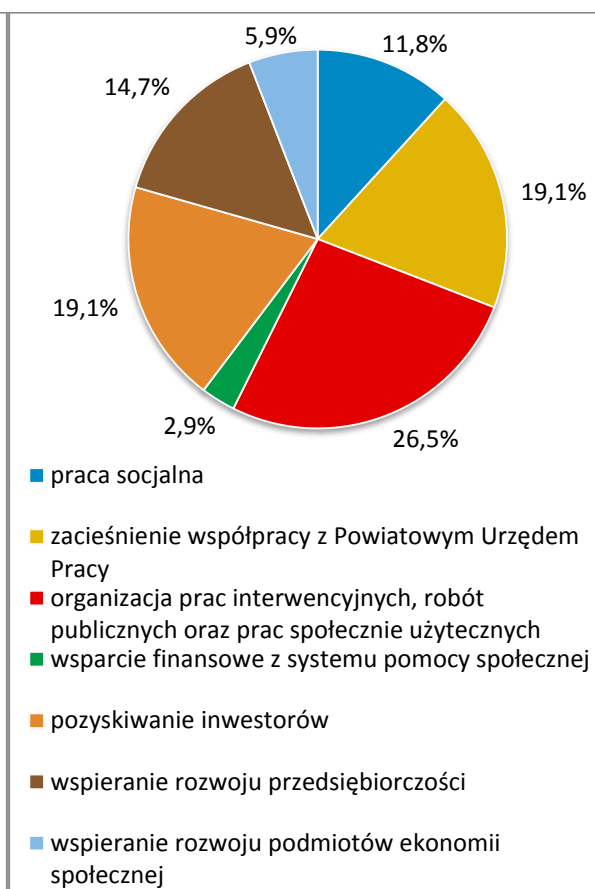
Wykres 34. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Najwięcej badanych stwierdziło, że najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym są rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień (28,9%), a także osoby starsze i samotne (18,4%), rodziny i osoby o niskim statusie materialnym, rodziny zmagające się z problemem przemocy domowej (po 11,8%) oraz rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w tym rodziny wielodzietne i niepełne (10,5%).

W kolejnych pytaniach poproszono badanych o opinię na temat poziomu bezrobocia w gminie oraz wskazanie działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób nim dotkniętych. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 35. Jaki jest poziom bezrobocia w gminie?**Wykres 36. Jakiego działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?**

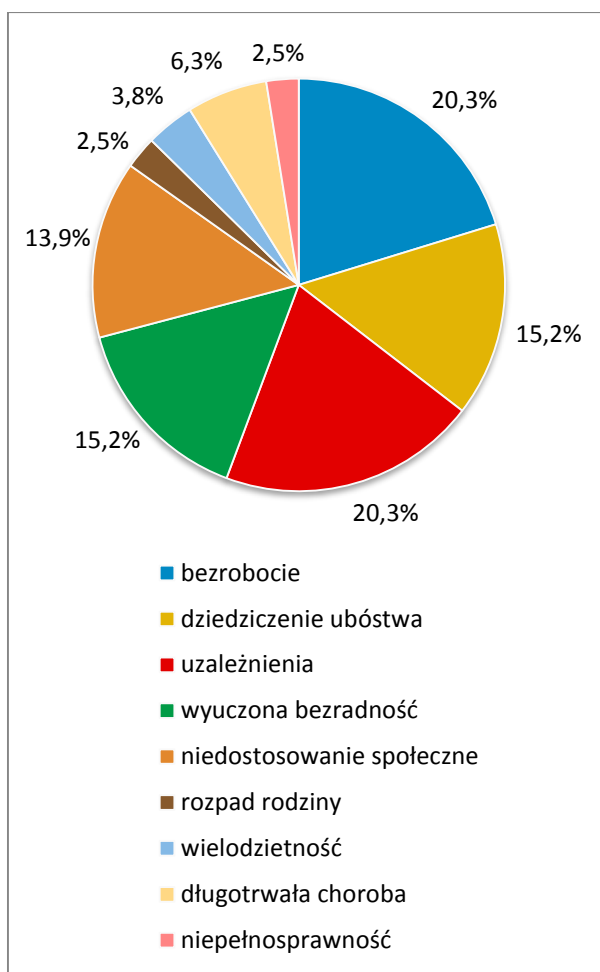
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Większość ankietowanych (51,7%) stwierdziło, że poziom bezrobocia w gminie jest przeciętny. Za raczej wysoki lub wysoki uznało go łącznie 44,8% respondentów, a za raczej niski 3,4% badanych.

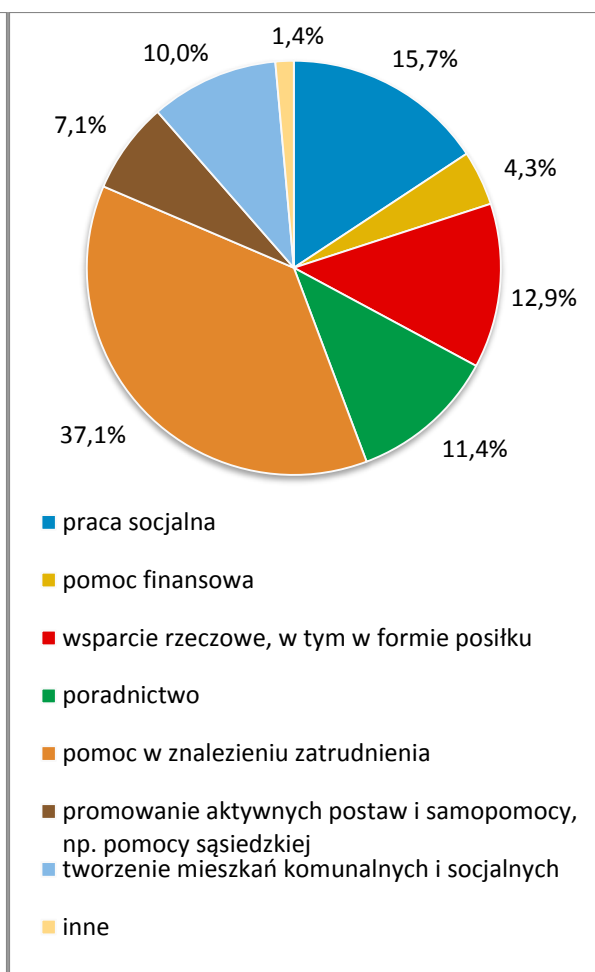
Wśród działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób pozostających bez pracy, respondenci najczęściej wymieniali: organizowanie prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych (26,5%), zacieśnianie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu umożliwienia osobom bezrobotnym (poprzez świadczenie poradnictwa oraz organizowanie stażu, kursów i szkoleń) zdobycia doświadczenia zawodowego oraz podniesienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych, pozyskiwanie inwestorów (po 19,1%), a także wspieranie rozwoju przedsiębiorczości (14,7%).

W odpowiedzi na następne pytania ankietowani wskazali przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy oraz przedstawili propozycje działań, jakie powinny być podejmowane na rzecz osób nim dotkniętych. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 37. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy?

Wykres 38. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

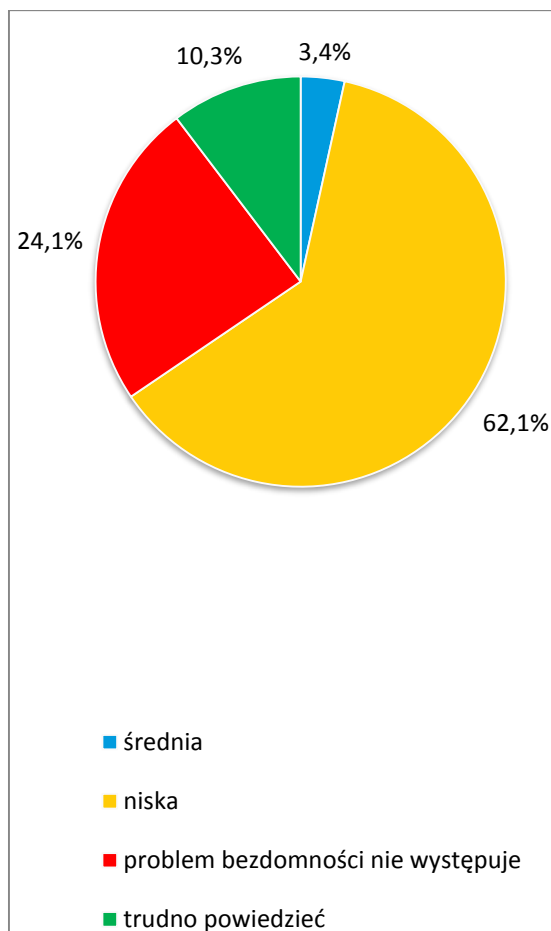
Wśród przyczyn popadania mieszkańców gminy w ubóstwo, ankietowani najczęściej wskazywali bezrobocie i uzależnienia (po 20,3%), dziedziczenie ubóstwa, wyuczoną bezradność (po 15,2%) oraz niedostosowanie społeczne (13,9%).

Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać problemowi ubóstwa, należałoby przede wszystkim udzielać pomocy w znalezieniu zatrudnienia (37,1%). Duże znaczenie przywiązywali również do prowadzenia pracy socjalnej (15,7%), wsparcie rzeczowe, w tym w formie posiłku (12,9%), świadczenia poradnictwa (11,4%) oraz tworzenia mieszkań komunalnych i socjalnych (10%).

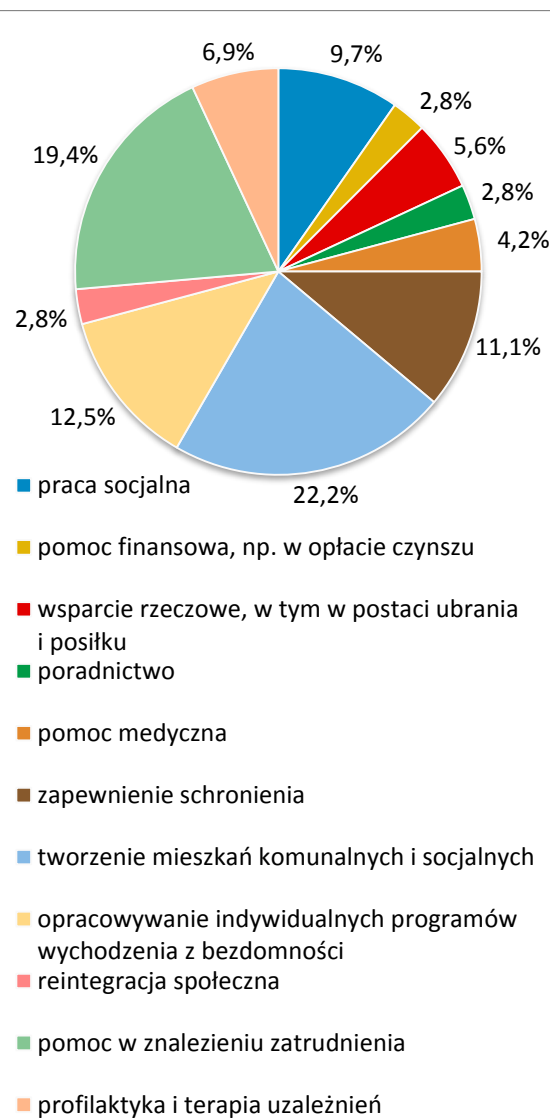
W kolejnych pytaniach została podjęta kwestia bezdomności – poproszono badanych o opinię na temat skali tego problemu w gminie oraz wskazanie działań, które przyniosłyby

największą skuteczność w jego zapobieganiu i rozwiązywaniu. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 39. Jaka jest skala problemu bezdomności w gminie?

Wykres 40. Jakie działania byłby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

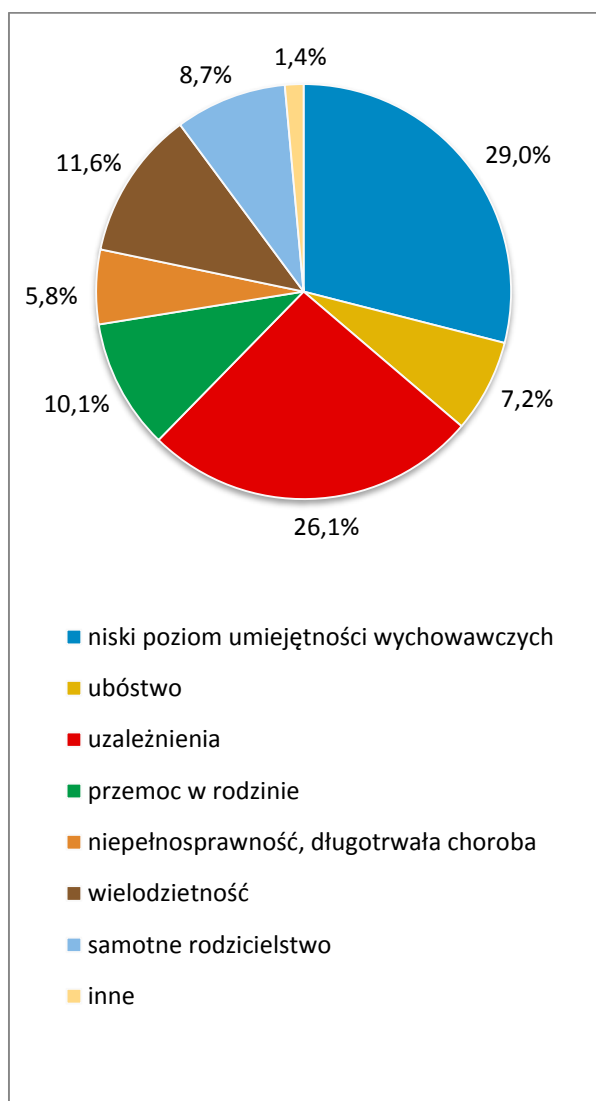
Większość respondentów (62,1%) stwierdziło, że skala zjawiska bezdomności w gminie jest niska. Jednocześnie 24,1% ankietowanych uznało, że problem ten nie występuje, a 10,3% badanych nie miało zdania w tej sprawie.

W opinii ankietowanych największe efekty w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności może przynieść tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych (22,2%),

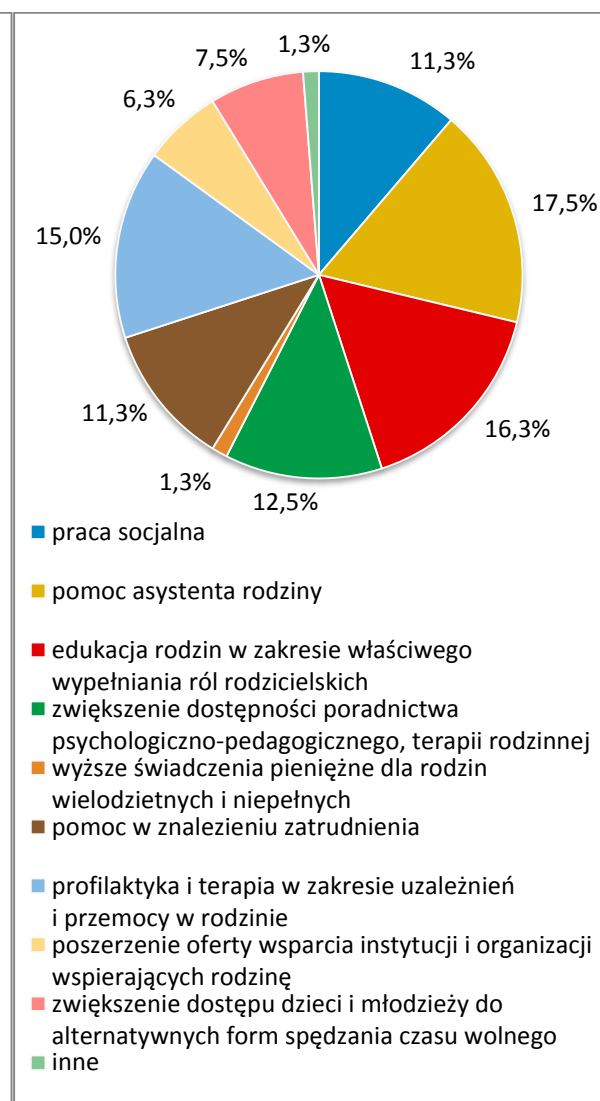
udzielenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (19,4%), opracowanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności (12,5%), a także zapewnienie schronienia (11,1%).

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające poznać opinie respondentów na temat przyczyn bezradności opiekuńczo-wychowawczej oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 41. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie

Wykres 42. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?

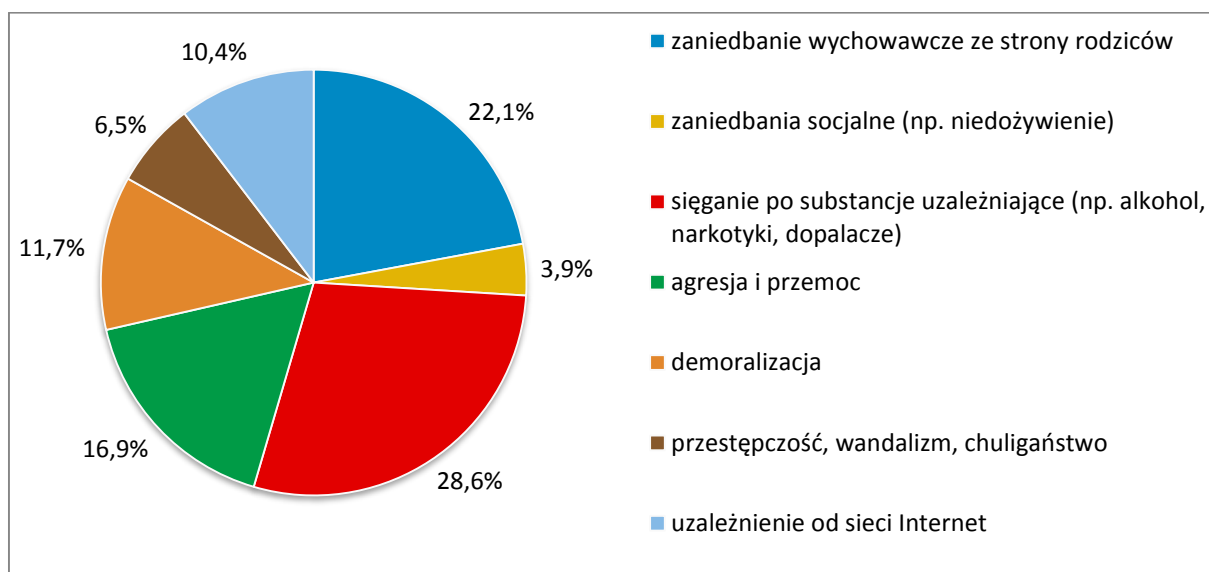
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii badanych głównymi przyczynami bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie są niski poziom umiejętności wychowawczych (29%) oraz uzależnienia (26,1%).

Wśród działań, których podjęcie mogłoby poprawić sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo, ankietowani najczęściej wskazywali świadczenie wsparcia przez asystenta rodziny (17,5%), edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich (16,3%), prowadzenie profilaktyki i terapii w zakresie uzależnień i przemocy w rodzinie (15%) oraz zwiększenie dostępności poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, terapii rodzinnej (12,5%).

W uzupełnieniu odpowiedzi na poprzednie pytania, ankietowani wskazali negatywne zjawiska, na jakie najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 43. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy?

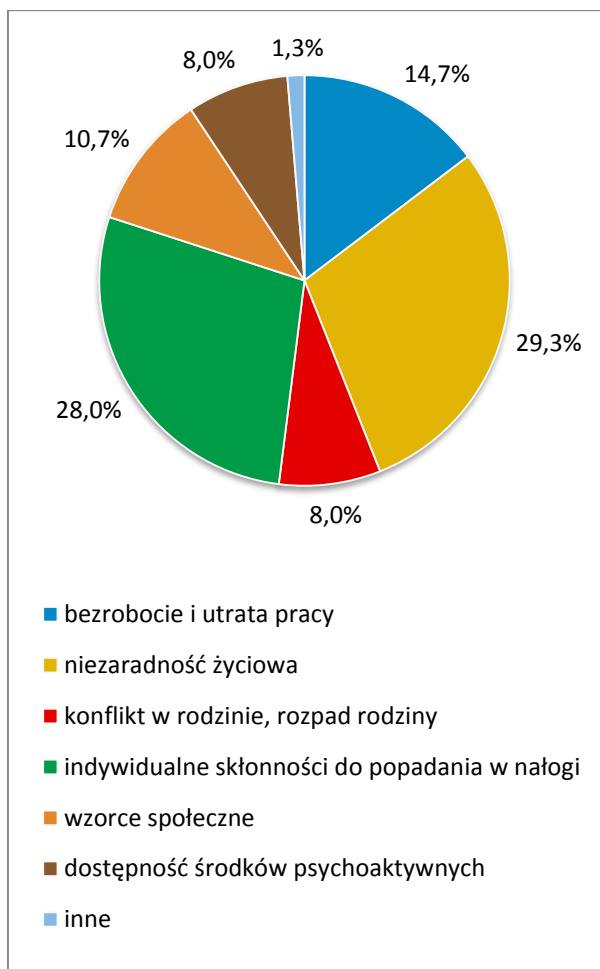
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Według ankietowanych, do negatywnych zjawisk społecznych, na które najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy, należą: sięganie po substancje uzależniające, np. alkohol, narkotyki i dopalacze (28,6%), zaniedbania wychowawcze ze strony rodziców (22,1%) oraz agresję i przemoc (16,9%).

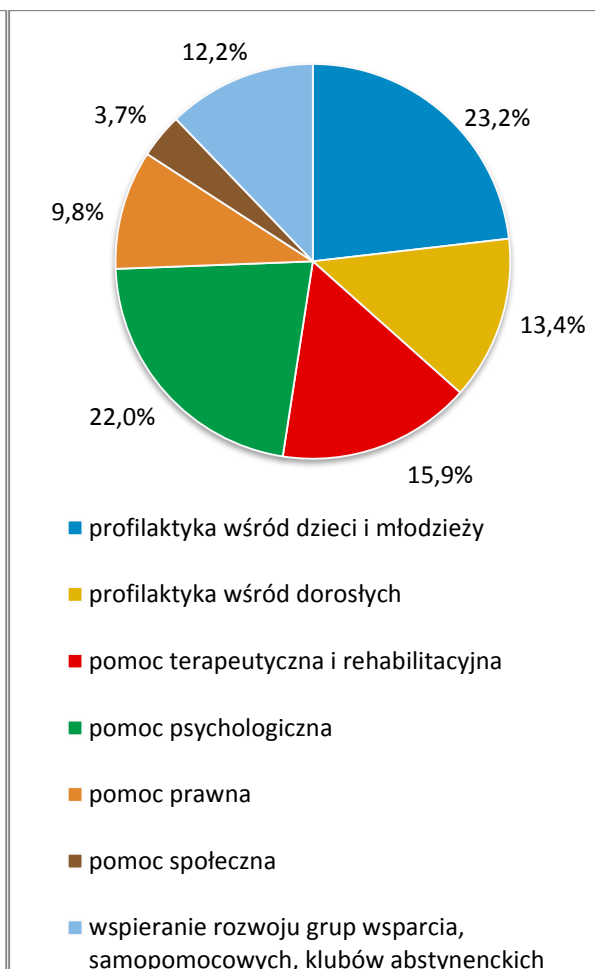
W następnych pytaniach poproszono respondentów o podanie przyczyn występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy oraz wskazanie działań, jakie

powinny być podejmowane na rzecz osób i rodzin nim dotkniętych. Odpowiedzi w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 44. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy

Wykres 45. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Do zasadniczych powodów występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy badani zaliczyli niezaradność życiową (29,3%) i indywidualne skłonności do popadania w nałogi (28%).

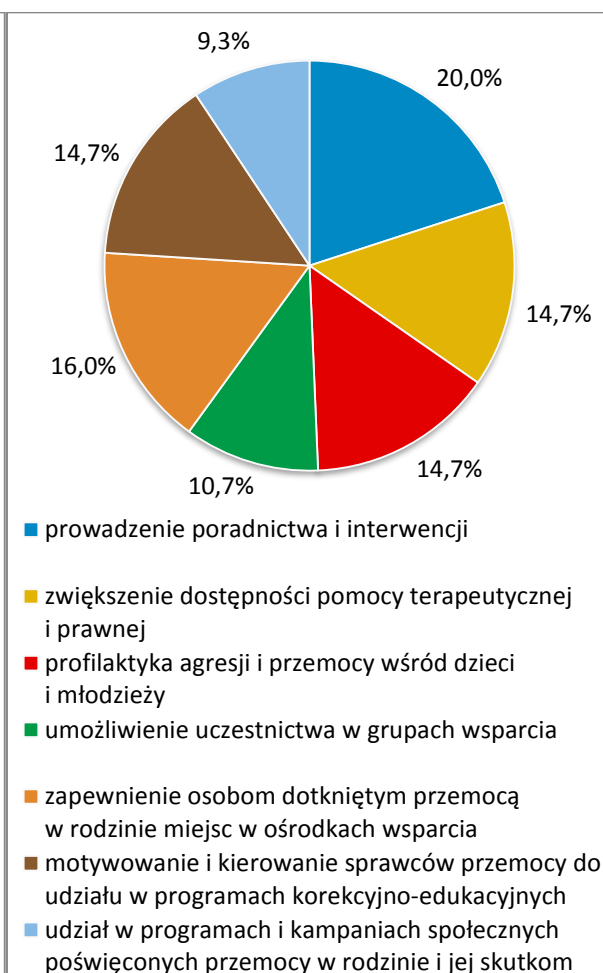
Zdaniem respondentów, podejmując działania na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin, należy przede wszystkim skupić się na prowadzeniu profilaktyki wśród dzieci i młodzieży (23,2%) i zapewnieniu dostępu do pomocy psychologicznej (22%), terapeutycznej i rehabilitacyjnej (15,9%).

Następnie zapytano badanych o znajomość przypadków występowania problemu, który niejednokrotnie ma swoje źródło w uzależnieniach, tj. przemocy w rodzinie, oraz poproszono o przedstawienie działań, które byłyby najskuteczniejsze w walce z tym zjawiskiem. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 46. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w gminie

Wykres 47. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

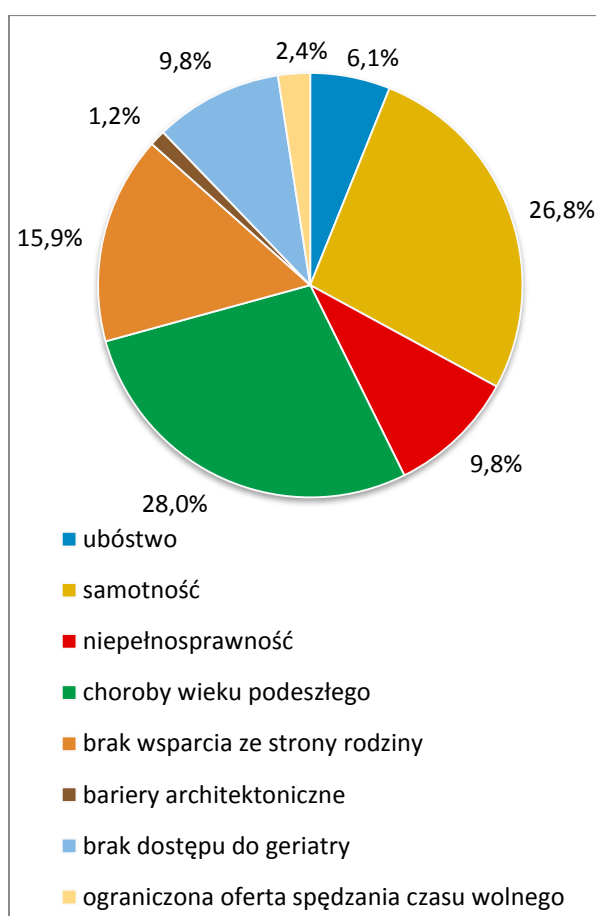
Zdecydowana większość badanych (łącznie 79,3%) stwierdziła, że słyszała o przypadkach przemocy w rodzinie w gminie lub je zna. Odmiennego zdania było w sumie 20,6% ankietowanych.

Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać przemocy w rodzinie, należy przede wszystkim prowadzić poradnictwo i interwencje (20%), zapewnić osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia (16%), a także zwiększyć dostępność

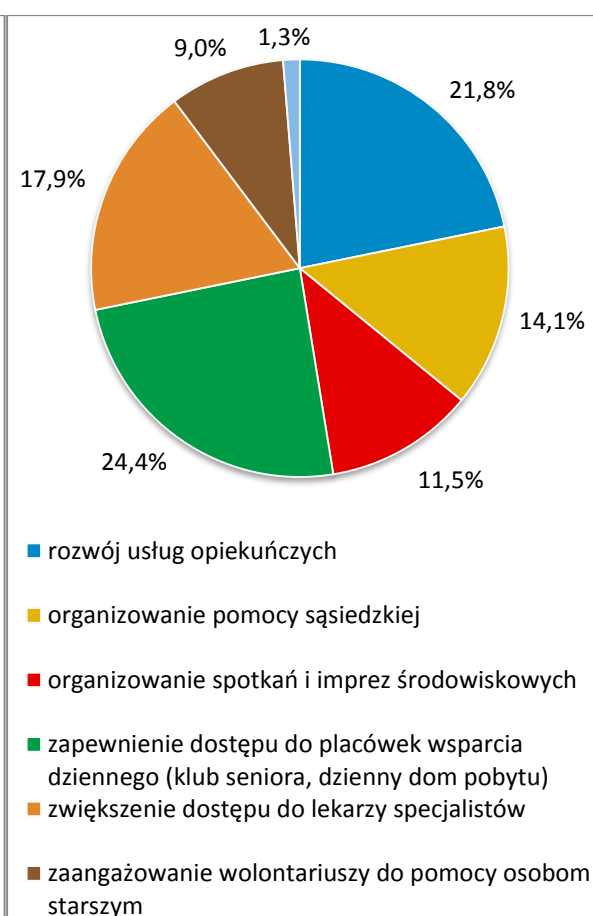
pomocy terapeutycznej i prawnej, prowadzić profilaktykę agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży oraz motywować i kierować sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych (po 14,7%).

Kolejna kwestia poruszona w ankiecie dotyczyła problemów, z jakimi najczęściej zmagają się osoby starsze w gminie, oraz działań, których wdrożenie przyczyniłoby się do poprawy ich sytuacji. Udzielone przez badanych odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 48. Problemy najczęściej dotykające osoby starsze z gminy

Wykres 49. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

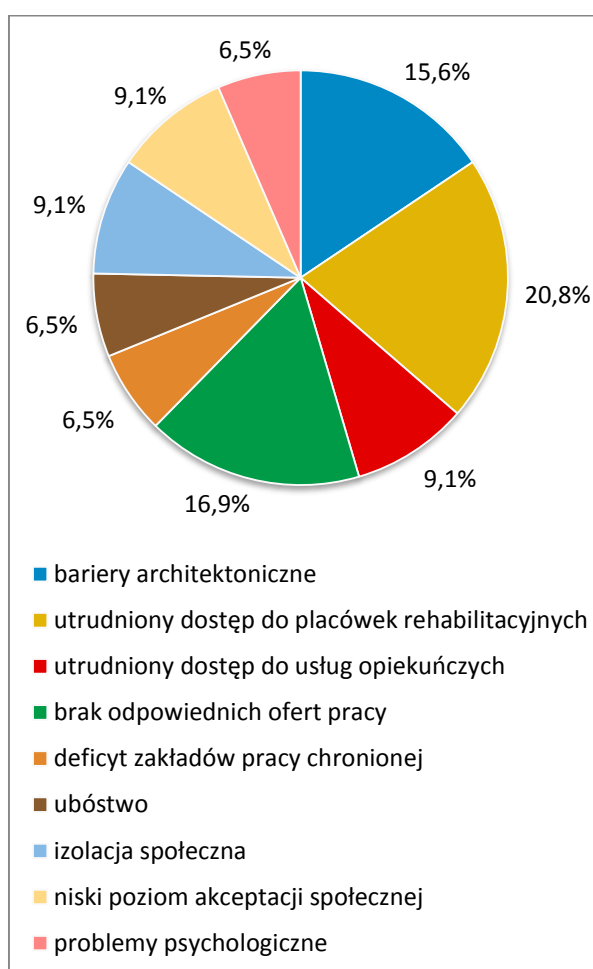
W opinii osób ankietowanych, problemami, które najczęściej dotykają seniorów w gminie, są choroby wieku podeszłego (28%) i samotność (26,8%) oraz brak wsparcia ze strony rodziny (15,9%).

Do działań, których realizacja mogłaby się przyczynić do poprawy sytuacji seniorów w gminie, respondenci najczęściej zaliczali: zapewnienie dostępu do placówek wsparcia

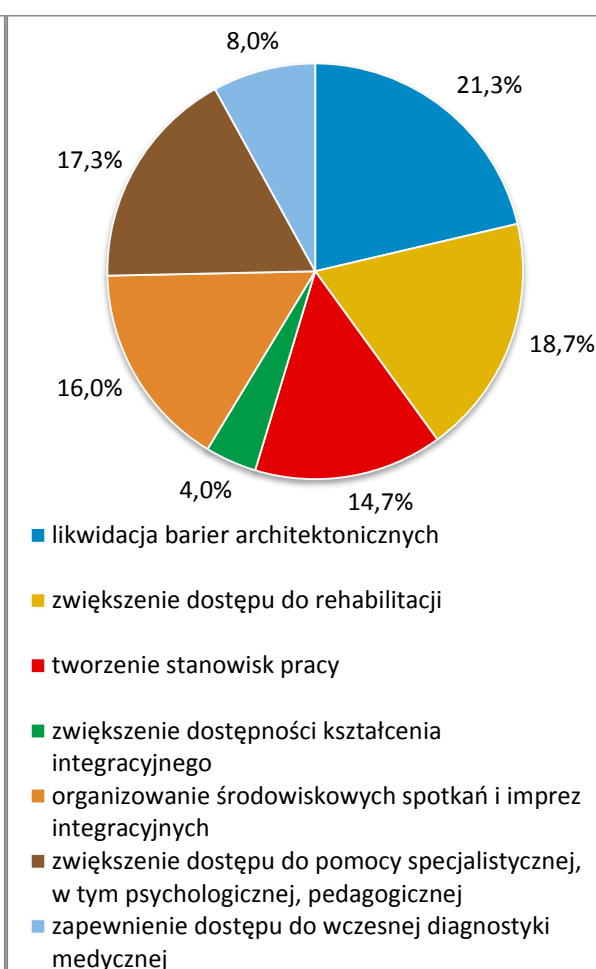
dziennego (klub seniora, dzienny dom pobytu; 24,4%), rozwój usług opiekuńczych (21,8%) oraz zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (17,9%).

W odpowiedzi na kolejne pytania ankietowani identyfikowali problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne w gminie, oraz wskazywali działania, których podjęcie pozwoliłoby na pełniejszy ich udział w życiu społecznym. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 50. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z gminy

Wykres 51. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?

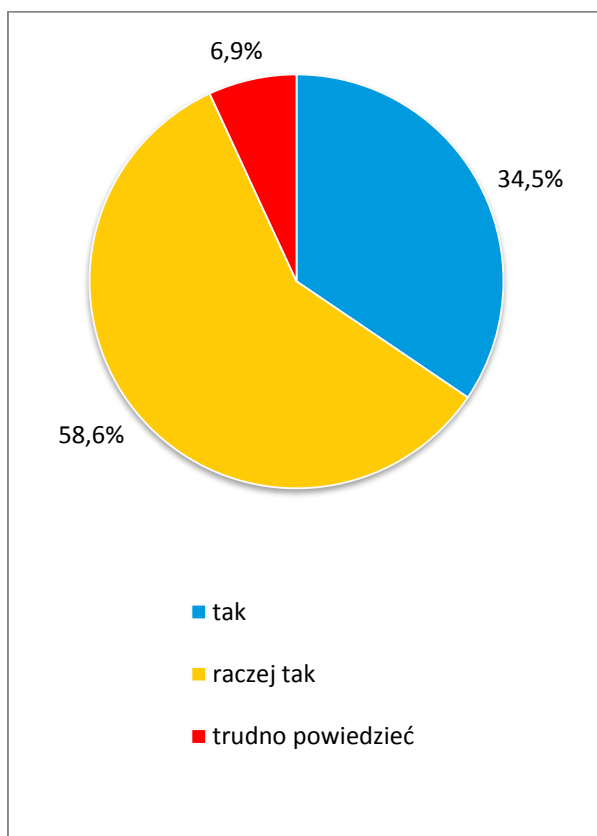
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Według badanych problemami, z którymi najczęściej zmagają się osoby dotknięte niepełnosprawnością z gminy, są: utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (20,8%), brak odpowiednich ofert pracy (16,9%) oraz bariery architektoniczne (15,6%).

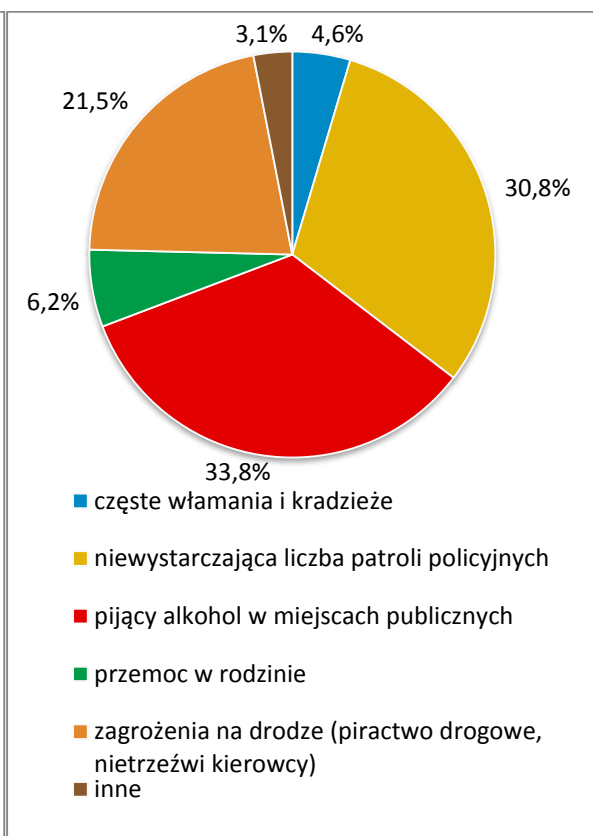
W opinii ankietowanych, działania, które umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym, powinny skupiać się na likwidowaniu barier architektonicznych (21,3%), zwiększeniu dostępu do rehabilitacji (18,7%) oraz pomocy specjalistycznej, w tym psychologicznej, pedagogicznej (17,3%).

W ostatnich pytaniach podjęto temat stanu bezpieczeństwa w gminie – poczucia bezpieczeństwa, przyczyn jego braku oraz działań, które wpłynęłyby na jego zwiększenie. Szczegóły w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 52. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w gminie?

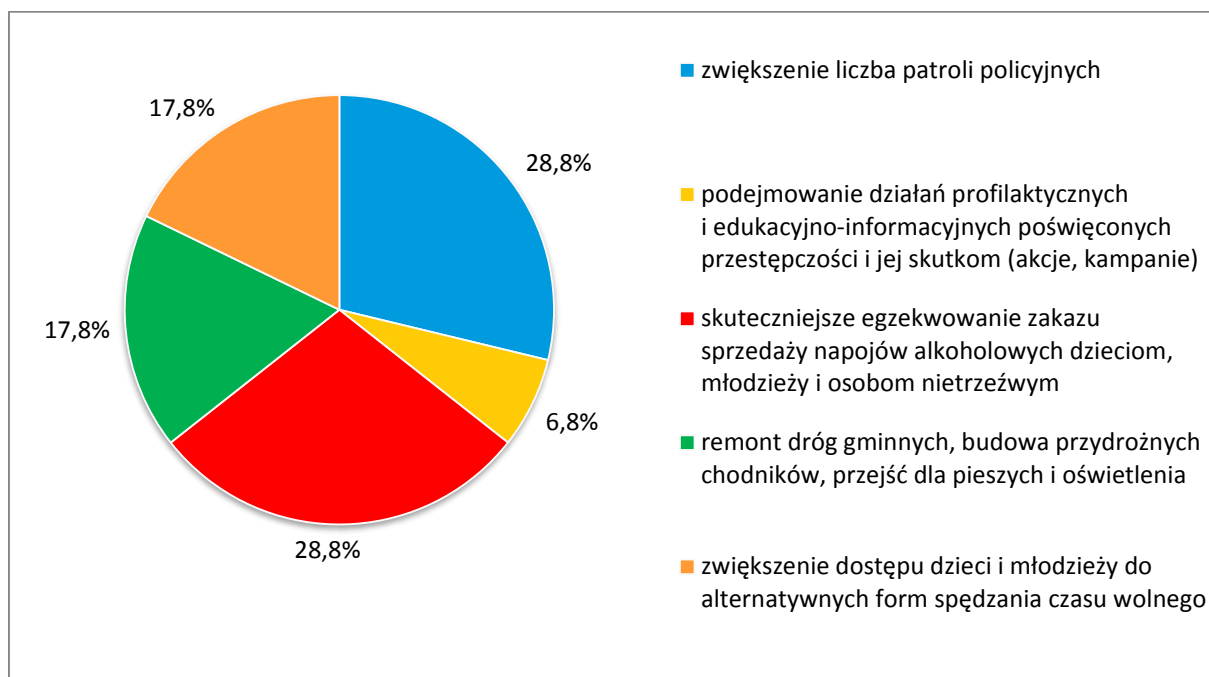

Wykres 53. Przyczyny braku bezpieczeństwa w gminie

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wykres 54. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych (łącznie 93,1%) stwierdziła, że czuje się raczej bezpiecznie bądź bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Nikt nie był odmiennego zdania.

Wśród przyczyn braku bezpieczeństwa respondenci najczęściej wskazywali osoby pijące alkohol w miejscach publicznych (33,8%), niewystarczającą liczbę patroli policyjnych (30,8%) oraz zagrożenia na drodze (piractwo drogowe, nietrzeźwi kierowcy; 21,5%).

Zdaniem ankietowanych na poprawę bezpieczeństwa publicznego w gminie w największym stopniu wpłynęłyby takie działania, jak: zwiększenie liczby patroli policyjnych, skuteczniejsze egzekwowanie zakazu sprzedaży napojów alkoholowych dzieciom, młodzieży i osobom nietrzeźwym (po 28,8%).

14. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest heurystyczną techniką analityczną służącą uporządkowaniu posiadanych informacji. W przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje, oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom

i oczekiwaniami społeczności lokalnej. Analizę SWOT przeprowadzoną na potrzeby niniejszego dokumentu przedstawiono poniżej.

Mocne strony	Słabe strony
▪ upowszechniamy informacje o wolnych miejscach pracy ▪ podejmowanie działań zachęcających inwestorów do tworzenia w gminie nowych miejsc pracy ▪ zapewnianie wsparcia osobom bezdomnym i wychodzącym z bezdomności ▪ prowadzenie efektywnej pracy socjalnej ▪ zapewnianie wsparcia przez asystenta rodziny ▪ zapewnianie rodzinom dostępu do poradnictwa specjalistycznego ▪ analizowanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży ▪ dobra dostępność opieki przedszkolnej i szkolnictwa podstawowego ▪ dobry poziom nauczania w szkole ▪ dostosowana do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferta spędzania czasu wolnego ▪ działalność Gminnego Centrum Kultury i Biblioteki Publicznej ▪ dobra dostępność podstawowej opieki zdrowotnej ▪ zapewnianie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie dostępu do pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej, psychospołecznej i prawnej ▪ funkcjonowanie Punktu Poradnictwa Rodzinnego przy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	▪ zbyt mała liczba miejsc pracy w gminie ▪ duża liczba osób bezrobotnych długotrwale ▪ deficyt podmiotów ekonomii społecznej w gminie ▪ nieodpowiednie zasoby mieszkań komunalnych, w tym socjalnych ▪ brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci ▪ niewystarczający dostęp do placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ▪ brak w gminie żłobka ▪ brak możliwości kontynuowania w gminie nauki na poziomie ponadgimnazjalnym ▪ brak dostępu do kształcenia integracyjnego w gminie ▪ niewystarczające działania profilaktyczne, informacyjne, edukacyjne i szkoleniowe w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie ▪ brak w gminie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie ▪ brak mieszkań chronionych dla ofiar przemocy w rodzinie ▪ niewystarczająca liczba pracowników świadczących wsparcie osobom starszym i niepełnosprawnym ▪ brak w gminie grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, w tym klubu seniora ▪ brak specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ brak bazy rehabilitacyjnej w gminie

▪ prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie ▪ funkcjonowanie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie ▪ informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i dostępnych formach pomocy ▪ organizowanie usług opiekuńczych ▪ dobrze wykwalifikowana i podnosząca kwalifikacje kadra OPS-u ▪ posiadanie wiedzy na temat problemów społecznych występujących w gminie ▪ informowanie beneficjentów systemu pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia ▪ odpowiednia jakość obsługi klienta i sprawnie działający system pomocy społecznej	▪ niska skala działań prozdrowotnych wśród osób starszych ▪ ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki lekarskiej, w tym opieki geriatrycznej ▪ istnienie barier utrudniających niepełnosprawnym codzienne życie, w tym architektonicznych ▪ nieodpowiednia liczba pracowników socjalnych ▪ niewystarczające środki finansowe na szkolenia ▪ niedostatecznie rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej w gminie ▪ ograniczona w gminie liczba i współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej ▪ brak współpracy z przedstawicielami kościoła ▪ nierozwinięty wolontariat i brak działań inicjujących wolontariat, m.in. brak wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu
Szanse	Zagrożenia
▪ możliwość pozyskania środków finansowych z funduszy zewnętrznych, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ▪ dostęp do europejskich rynków pracy ▪ tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ▪ wzrost świadomości społecznej na temat uzależnień i przemocy domowej ▪ spadek liczby osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych ▪ dobra dostępność domów pomocy społecznej ▪ utworzenie placówki wsparcia dziennego dla osób starszych	▪ zjawisko dziedziczenia bezrobocia i ubóstwa ▪ ograniczone możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez kończącą edukację młodzież ▪ migracja zarobkowa osób w wieku produkcyjnym, w tym ludzi młodych i wykształconych, do większych ośrodków i za granicę ▪ kryzys funkcji rodziny i jej roli w życiu społecznym; rozpad więzi rodzinnych ▪ niezaradność życiowa rodzin ▪ coraz większa dostępność napojów alkoholowych i innych środków psychoaktywnych, np. dopalaczy

▪ wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych ▪ podejmowanie działań integrujących społeczność lokalną ▪ stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej ▪ dalsza współpraca z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty ▪ zwiększenie aktywności społecznej ▪ poszerzenie sektora pozarządowego działającego w obszarze polityki społecznej ▪ utworzenie wolontariatu w gminie	▪ obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej ▪ rosnąca liczba rodzin z gminy wymagających z powodu przemocy interwencji, objęcia działaniami interdyscyplinarnymi ▪ zwiększająca się liczba osób starszych ▪ narastający problem braku opieki nad osobami starszymi ze strony rodziny ▪ zbyt wiele zadań nałożonych na OPS ▪ popadanie przez pracowników pomocy społecznej w rutynę i doznawanie syndromu wypalenia zawodowego ▪ niewłaściwie finansowany system pomocy społecznej ▪ wciąż niekorzystny wizerunek sektora pomocy społecznej ▪ bierna i roszczeniowa postawa odbiorców pomocy społecznej
--	---

15. WNIOSKI Z DIAGNOZY

Przeprowadzona w kilkunastu obszarach diagnoza sytuacji społecznej w gminie Radowo Małe pozwoliła na zidentyfikowanie najważniejszych problemów oraz wyzwań, przed którymi w najbliższych latach stanie samorząd lokalny. Zaliczono do nich:

- ograniczającą możliwości rozwoju mieszkańców zbyt małą liczbę miejsc pracy w gminie;
- trudną sytuację bytową części mieszkańców gminy;
- niekorzystne zmiany demograficzne w gminie – spadek liczby dzieci i młodzieży oraz osób w wieku produkcyjnym, któremu towarzyszy wzrost udziału osób starszych;
- rozwijanie systemu pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy domowej;
- wspieranie rodzin wymagających ochrony macierzyństwa lub wielodzietności oraz mających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej;
- zaspokajanie potrzeb w zakresie ochrony zdrowia, w tym zwiększenie dostępu do specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz zintensyfikowanie działań prozdrowotnych;

- utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez kontynuowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych poświęconych przestępczości;
- wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie i zacieśnienie współpracy z sektorem obywatelskim.

Wyniki diagnozy, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, posłużyły do sformułowania misji oraz wyznaczenia celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań niezbędnych do podjęcia w latach 2019-2023. Wdrożenie zaplanowanych przedsięwzięć powinno przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy, zmniejszenia skali występujących problemów społecznych oraz zminimalizowania ich skutków społecznych. Inicjatywy te zostały ujęte w poniżej przedstawionych obszarach.

- 1. Stwarzanie mieszkańcom gminy warunków do rozwoju oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego:** tworzenie w gminie nowych miejsc pracy oraz wspieranie osób wymagających aktywizacji, w tym pozostających bez pracy i znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej;
- 2. Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania:** zapewnienie osobom starszym odpowiedniej opieki oraz zwiększenie ich udziału w życiu społeczności lokalnej, a także ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób nią dotkniętych;
- 3. Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie:** pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju, wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia oraz przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich;
- 4. Profesjonalizacja służb społecznych oraz rozwijanie sektora obywatelskiego:** rozwijanie sektora pomocy społecznej oraz wzmacnianie i poszerzanie sektora pozarządowego w gminie oraz zacieśnianie współpracy z należącymi do niego organizacjami.

III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misją samorządu gminy Radowo Małe w realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2019-2023 jest **stwarzanie mieszkańcom gminy warunków do rozwoju, przeciwdziałanie różnym formom marginalizacji i wykluczenia społecznego, wzmacnianie rodzin oraz integrowanie społeczności lokalnej**. Wypełnienie tak sformułowanej misji wymaga wdrożenia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań. Zostały one przedstawione poniżej w formie kart strategicznych, w których uwzględniono również realizatorów poszczególnych zapisów, źródła ich finansowania oraz prognozę zmian.

Cel strategiczny 1.	Stwarzanie mieszkańcom gminy warunków do rozwoju oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego
Cele operacyjne	1. Tworzenie w gminie nowych miejsc pracy. 2. Wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej i wymagających aktywizacji, w tym pozostających bez pracy.
Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.	1. Pozyskiwanie nowych inwestorów, promowanie gminy przy wykorzystaniu jej walorów, tworzenie i oferowanie terenów pod działalność gospodarczą, oferowanie inwestorom ulg podatkowych. 2. Wspieranie i promowanie przedsiębiorczości, w tym małej i średniej. 3. Wspieranie rozwoju turystyki i rekreacji w gminie, m.in. poprzez promowanie jej walorów oraz rozwijanie oferty i infrastruktury turystycznej, w tym agroturystycznej. 4. Wspieranie w gminie rolnictwa i zmian w rolnictwie w celu zwiększenia jego konkurencyjności. 5. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych mieszkańców gminy – upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach, organizowanie robót publicznych, prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego oraz udzielanie pomocy w rozpoczęciu działalności gospodarczej. 6. Kontynuowanie pracy socjalnej z osobami ubogimi i bezrobotnymi, obejmującej m.in. motywowanie do podnoszenia kwalifikacji, poszukiwania zatrudnienia i rozwiązywania własnych problemów oraz zawieranie z nimi kontraktów socjalnych. 7. Udzielanie przez OPS pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego, a w razie potrzeby w formie dodatków mieszkaniowych i dodatku energetycznego.

	8. Udzielanie przez OPS świadczenia wychowawczego i świadczenia „Dobry Start”. 9. Podejmowanie wśród osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej działań edukacyjnych służących poprawie ich położenia oraz zapobieganiu zjawisku dziedziczenia bezrobocia i biedy, m.in. edukowanie w zakresie umiejętnego gospodarowania budżetem domowym. 10. Zachęcanie osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego do aktywnych postaw, promowanie wśród nich samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej, oraz organizowanie na rzecz ubogich akcji charytatywnych (np. zbiórek). 11. Udzielanie pomocy dzieciom pochodzącym z rodzin ubogich, m.in. poprzez prowadzenie dożywiania w szkołach, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także organizowanie wypoczynku oraz czasu wolnego. 12. Wspieranie tworzenia podmiotów ekonomii społecznej w gminie, w tym spółdzielni socjalnych. 13. W razie potrzeby podejmowanie działań na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością, m.in. prowadzenie pracy socjalnej, udzielenie wsparcia finansowego i rzeczowego oraz w dostępie do opieki zdrowotnej i terapii uzależnień, zapewnienie schronienia; podejmowanie współpracy w tym zakresie z placówkami świadczącymi wsparcie w tym zakresie. 14. Tworzenie w gminie mieszkań komunalnych, w tym socjalnych. 15. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych wykluczeniem społecznym, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów). 16. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz rozwoju gminy, udzielaniem wsparcia osobom ubogim, bezrobotnym i bezdomnym, a także z Kościołem.
Czas realizacji	Lata 2019-2023.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, gminne placówki oświatowe i kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
Partnerzy w realizacji	Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łobzie, szkoły ponadpodstawowe, inwestorzy, pracodawcy, w tym lokalni przedsiębiorcy, placówki zapewniające schronienie, placówki ochrony zdrowia, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz rozwoju gminy, udzielaniem wsparcia osobom bezrobotnym, ubogim i bezdomnym, a także Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).
Prognoza zmian	▪ aktywizacja zawodowa i usamodzielnienie części dotychczasowych beneficjentów systemu pomocy społecznej, ▪ poprawa warunków ekonomicznych osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego, ▪ łatwiejszy dostęp do mieszkań dla osób o niskim statusie materialnym, ▪ lepsze wsparcie dla osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością, ▪ zwiększenie liczby miejsc pracy w gminie, ▪ wzrost aktywności gospodarczej w gminie.

Cel strategiczny 2.	Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania
Cele operacyjne	1. Zapewnienie osobom starszym odpowiedniej opieki oraz zwiększenie ich udziału w życiu społeczności lokalnej. 2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób nią dotkniętych.
Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.	1. Informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o dostępnych formach pomocy, podejmowanych na ich rzecz działaniach oraz przysługujących im prawach. 2. Udzielanie osobom starszym i niepełnosprawnym wsparcia w postaci pracy socjalnej oraz pomocy finansowej i rzeczowej. 3. Rozwijanie usług opiekuńczych i uruchomienie specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 4. Inicjowanie i promowanie wśród mieszkańców gminy działań samopomocowych, np. pomocy sąsiedzkiej. 5. Podejmowanie działań prozdrowotnych wśród osób starszych i niepełnosprawnych. 6. Rozwijanie oferty spędzania czasu wolnego kierowanej do osób starszych i niepełnosprawnych – zapewnienie im odpowiedniego dostępu do edukacji, kultury i rekreacji poprzez organizowanie imprez środowiskowych, wycieczek, zajęć, spotkań integracyjnych, m.in. w ramach gminnych placówek kulturalnych oraz przy współpracy z organizacjami pozarządowymi, a także podjęcie działań w kierunku utworzenia w gminie klubu seniora. 7. Wspieranie inicjatyw służących zwiększeniu aktywności osób starszych i niepełnosprawnych oraz wykorzystujących ich potencjał. 8. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy oraz Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. przy: likwidacji barier, zapewnieniu dostępu do rehabilitacji i sprzętu rehabilitacyjnego oraz zapewnieniu

	i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia. 9. Podejmowanie i rozszerzanie współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, m.in. z zakładami opieki zdrowotnej, ośrodkami wsparcia, domami pomocy społecznej, podmiotami świadczącymi usługi rehabilitacyjne, zakładami pracy chronionej, organizacjami pozarządowymi, a także z Kościołem. 10. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.
Czas realizacji	Lata 2019-2023.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, gminne placówki oświatowe i kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne.
Partnerzy w realizacji	Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łobzie, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, placówki ponadpodstawowe, placówki ochrony zdrowia, pracodawcy, ośrodki wsparcia spoza gminy, podmioty świadczące usługi rehabilitacyjne, domy pomocy społecznej, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, a także Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).
Prognoza zmian	▪ efektywniejszy udział seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, ▪ wyższy standard świadczonych usług, ▪ lepsza jakość funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania, ▪ wzrost liczby osób usprawionych i zatrudnionych.

Cel strategiczny 3.	Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie
Cele operacyjne	1. Pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju. 2. Wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie. 3. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia. 4. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	1. Kontynuowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności z rodzinami wymagającymi ochrony macierzyństwa lub wielodzietności oraz mającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. 2. Utrzymanie, a w razie konieczności, zwiększenie liczby asystentów rodziny oraz, w razie potrzeby, ustanawianie rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie dla nich szkoleń. 3. Prowadzenie wśród rodzin edukacji w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz promowanie prawidłowego modelu rodziny, m.in. przez pracowników OPS-u, placówek oświatowych, asystentów rodziny. 4. Zapewnienie rodzinom oraz osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego. 5. Promowanie wśród pracodawców elastycznych form zatrudnienia, ułatwiających godzenie pracy z wychowaniem dzieci. 6. Podjęcie działań w kierunku zapewnienia dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3. 7. Kontynuowanie i wspieranie działań integracyjnych na rzecz rodzin, m.in. organizowanie rodzinnych pikników. 8. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy; rozwijanie infrastruktury umożliwiającej spędzanie czasu wolnego oraz rozwój uzdolnień i zainteresowań dzieci i młodzieży, organizowanie wypoczynku. 9. Tworzenie w gminie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. 10. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, udzielanie pomocy w nauce (np. przez wolontariuszy), przyznawanie stypendiów i zasiłków szkolnych. 11. Opracowywanie i wdrażanie programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka (np. Karty Dużej Rodziny), w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii

	Europejskiej i z budżetu państwa (w ramach konkursów); podejmowanie współpracy w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi. 12. Integrowanie i koordynowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i ochrony zdrowia, policji, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, organizacji pozarządowych i kościoła.
Kierunki działań do celu operacyjnego 2.	1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej, psychologicznej, prawnej i społecznej dla osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, m.in. poprzez utworzenie w gminie punktu konsultacyjnego dla osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz zacieśnienie współpracy z placówkami leczenia uzależnień i ośrodkami wsparcia funkcjonującymi poza gminą. 2. Zintensyfikowanie w gminie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności kierowanej do dzieci i młodzieży, ich rodziców oraz nauczycieli. 3. Wspieranie ruchu samopomocowego w gminie, w tym działań mających na celu utworzenie grup wsparcia dla osób dotkniętych uzależnieniami i przemocą w rodzinie. 4. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 5. Zintensyfikowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. 6. Tworzenie w gminie mieszkań chronionych dla ofiar przemocy w rodzinie, w razie potrzeby zapewnienie im miejsc w ośrodkach wsparcia, a także kierowanie sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych; nawiązywanie współpracy w tym zakresie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Łobzie. 7. Tworzenie w gminie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. 8. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.
Kierunki działań do celu operacyjnego 3.	1. Promowanie zdrowia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej. 2. Zwiększenie dostępu mieszkańcom do świadczeń zdrowotnych, głównie specjalistycznych, w tym usług rehabilitacyjnych i opieki geriatrycznej. 3. Podejmowanie działań wynikających z rozeznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców, w tym opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych. 4. Inicjowanie przedsięwzięć lokalnych mających na celu zaznajomienie mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia i ich skutkami.

	5. Upowszechnianie wśród mieszkańców gminy informacji na temat dostępności i możliwości skorzystania ze specjalistycznych usług medycznych, w tym wykonania badań specjalistycznych. 6. Opracowanie i realizacja gminnego programu ochrony zdrowia psychicznego.
Kierunki działań do celu operacyjnego 4.	1. Opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych; włączanie w ich realizację policjantów. 2. Podejmowanie w gminie przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie). 3. Patrolowanie i wizytowanie miejsc publicznych w gminie; zwiększenie częstotliwości patroli policyjnych w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością, szczególnie w godzinach wieczornych i nocnych. 4. Kontynuowanie przez jednostki gminne i mieszkańców współpracy z policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości. 5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego. 6. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez budowę i remont dróg gminnych, budowę chodników i ścieżek rowerowych, budowę przejść dla pieszych, oświetlenia i miejsc parkingowych, organizację dowozu dzieci do szkół.
Czas realizacji	Lata 2019-2023.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, gminne placówki oświatowe, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punkt Poradnictwa Rodzinnego przy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, gminne placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
Partnerzy w realizacji	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna i Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Łobzie, placówki ponadpodstawowe, placówki ochrony zdrowia, placówki leczenia uzależnień, w tym SPZOZ Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia – Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu, ośrodki wsparcia, grupy samopomocowe, instytucje rządowe, policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, m.in. organizacje udzielające pomocy rodzinom i dzieciom, w tym dotkniętym problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie, organizacje zajmujące się wspieraniem i upowszechnianiem kultury, turystyki, sportu i rekreacji, jednostki ochotniczej straży pożarnej, oraz Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Prognoza zmian	▪ niższy odsetek rodzin wymagających ochrony macierzyństwa lub wielodzietności oraz zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, ▪ podniesienie poziomu wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, ▪ skuteczniejsze wsparcie dla rodziców mających trudności opiekuńczo-wychowawcze, rodziców samotnych i wychowujących dzieci niepełnosprawne, ▪ zapewnienie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3., ▪ podwyższenie szans edukacyjnych dla uczniów uzdolnionych i dzieci mających problemy w nauce, ▪ wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży z niej korzystających, ▪ większy poziom świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej, uzależnień oraz zdrowego trybu życia, ▪ lepszy dostęp do opieki zdrowotnej, w tym specjalistycznej, ▪ wydawniejsze wsparcie dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, ▪ obniżenie liczby przypadków przemocy w rodzinie, ▪ ograniczenie przestępczości, w tym wśród młodocianych, ▪ wzrost zasobu wiedzy mieszkańców o przestępczości i jej skutkach, ▪ bezpieczniejsze drogi.

Cel strategiczny 4.	Profesjonalizacja służb społecznych oraz rozwijanie sektora obywatelskiego
Cele operacyjne	1. Rozwijanie sektora pomocy społecznej. 2. Wzmacnianie i poszerzanie sektora pozarządowego w gminie oraz zacieśnianie współpracy z należącymi do niego organizacjami.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	1. Systematycznie podnoszenie kompetencji przez kadrę OPS-u, m.in. poprzez uczestnictwo w kursach i szkoleniach. 2. Utrzymanie liczby pracowników socjalnych zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. 3. Utrzymanie, a w razie potrzeby zwiększenie liczby asystentów rodziny. 4. W razie możliwości rozszerzenie infrastruktury socjalnej w gminie. 5. Projektowanie i wdrażanie nowych instrumentów i usług służących podniesieniu jakości świadczonej pomocy. 6. Zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania i dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. poprzez rozwijanie strony internetowej OPS-u. 7. Opracowywanie i realizowanie projektów współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów).

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.	1. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy szerszej współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. 2. Inicjowanie powstawania oraz wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych, promowanie ich działalności oraz udzielanie im pomocy w nawiązaniu współpracy międzynarodowej oraz w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet samorządu źródeł finansowania. 3. Zachęcanie mieszkańców gminy do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych; samoorganizowania się, samopomocy oraz tworzenia organizacji działających na rzecz społeczności lokalnej. 4. Wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych. 5. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.
Czas realizacji	Lata 2019-2023.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki organizacyjne gminy.
Partnerzy w realizacji	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Szczecinie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łobzie, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Prognoza zmian	▪ większe kompetencje kadr pomocy społecznej, ▪ wyższa jakość świadczonych usług, ▪ zwiększenie aktywności mieszkańców, ▪ zwielokrotnienie inicjatyw społecznych, ▪ różnorodność form i lepsza efektywność współpracy z sektorem pozarządowym.

IV. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radowo Małe na lata 2019-2023 będzie realizowana w szczególności poprzez następujące programy:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Gminny Program Wspierania Rodziny,
- Program współpracy Gminy Radowo Małe z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Skuteczność wdrożenia dokumentu będzie również zależała od środków finansowych – posiadanych i pozyskanych przez samorząd gminy lub inne podmioty uczestniczące w realizacji strategii – na opracowanie i realizację innych programów oraz projektów, które będą zgodne z przyjętymi w dokumencie kierunkami działań.

Programy i projekty powinna cechować efektywność, skuteczność i celowość. Mogą być one przyjmowane stosownymi uchwałami przez Radę Gminy i, w zależności od charakteru, realizowane w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych.

Zaprojektowane zgodnie z zapisami strategicznymi przedsięwzięcia mogą być dofinansowywane m.in. ze środków programów resortowych (np. w ramach otwartych konkursów ofert). Wśród obecnie obowiązujących należy wymienić:

- Resortowy program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej,
- Program „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – nowy wymiar 2020”,
- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020,
- Program Wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020,
- Program wspierający powrót osób bezdomnych do społeczności,
- Program „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”.

V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII

Zgodnie z art. 110, pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radowo Małe na lata 2019-2023 będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym. Sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji, w zależności od posiadanych i pozyskanych środków finansowych. Poniższa tabela przedstawia ramy finansowe strategii.

Tabela 16. Ramy finansowe strategii w latach 2019-2023

2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
4 850,263	4 947,268	5 046,213	5 147,137	5 250,079

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Radowie Małym.

Do przygotowania ram finansowych strategii wykorzystano prognozowaną w budżecie gminy wielkość wydatków w pomocy społecznej oraz w innych obszarach polityki społecznej (dział 851 Ochrona zdrowia, rozdział 85153 Przeciwdziałanie narkomanii, rozdział 85154 Przeciwdziałanie alkoholizmowi, dział 852 Pomoc społeczna, dział 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, 854 Edukacyjna opieka wychowawcza, dział 855 Rodzina). Prognozę tę oparto o wysokość środków finansowych poniesionych na realizację zadań w ww. działach w latach 2015-2017.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji.

Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, z myślą o podjęciu działań korygujących, czy realizacja wyznaczonych działań zmierza w słusznym kierunku. Monitoring strategii dostarczy również informacji pozwalających na przeprowadzenie jej ewaluacji, która umożliwia ustalenie rzeczywistych rezultatów wdrożenia dokumentu – czy uzyskane efekty są zgodne z przyjętymi wcześniej zamierzeniami i na co miały wpływ.

Informacja na temat realizacji strategii oraz osiągniętych rezultatów będzie przygotowywana corocznie w formie raportu monitoringowego. Poza oceną wdrożenia zapisów strategicznych, będzie on zawierał propozycje rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych lub nowych potrzeb, podjęcie działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

W celu skutecznego i sprawnego opracowywania raportu monitoringowego, Wójt Gminy może powołać zespół zadaniowy, w skład którego wejdą przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej.

Do oceny stopnia wdrożenia strategii zostaną wykorzystane przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji.

Przygotowany zestaw wskaźników monitoringowych ma charakter otwarty, co oznacza, że w trakcie wdrażania strategii, może być on zmodyfikowany, w tym poszerzony o nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji zapisów strategicznych.

Cel strategiczny 1.:

- liczba nowych inwestorów,
- liczba podmiotów gospodarczych,
- wielkość stopy bezrobocia,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,
- liczba osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych objętych pracą socjalną,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia, ubóstwa i bezdomności,
- liczba osób i rodzin objętych wsparciem w postaci świadczeń pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz w formie dodatków mieszkaniowych i dodatku energetycznego,
- liczba rodzin objętych świadczeniem wychowawczym i świadczeniem „Dobry Start”,

- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- liczba podmiotów ekonomii społecznej,
- liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie,
- liczba mieszkań komunalnych i socjalnych,
- liczba programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Cel strategiczny 2.:

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- liczba seniorów i osób niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- liczba osób z gminy korzystających klubu seniora,
- liczba obiektów, w których zlikwidowano bariery,
- liczba osób objętych usługami rehabilitacyjnymi,
- liczba nowo utworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- liczba osób z gminy korzystających z ośrodków wsparcia dziennego poza gminą,
- liczba osób z gminy objętych całodobową opieką w domach pomocy społecznej,
- liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i niepełnosprawne.

Cel strategiczny 3.:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba grup wsparcia oraz liczba osób objętych w ich ramach pomocą,
- liczba dzieci do lat 3. objętych opieką,
- liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz liczba osób objętych w ich ramach opieką,

- liczba opracowywanych i realizowanych programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych pomocą w ramach punktu konsultacyjnego,
- liczba grup samopomocowych oraz liczba osób objętych w ich ramach wsparciem,
- liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba osób korzystających z mieszkań chronionych,
- liczba osób umieszczonych w ośrodkach wsparcia,
- liczba osób skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
- liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi,
- liczba opracowanych i realizowanych programów zdrowotnych oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba popełnionych i wykrytych przestępstw,
- liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych,
- liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze.

Cel strategiczny 4.:

- liczba pracowników OPS-u, w tym liczba pracowników socjalnych,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej,
- liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych.

SPIS TABEL I WYKRESÓW**Tabele:**

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2016-2018	17
Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie	24
Tabela 3. Placówki kulturalne w gminie	26
Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie	26
Tabela 5. Zakłady opieki zdrowotnej i apteki w gminie	27
Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych ..	34
Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.....	37
Tabela 8. Przestępczość w gminie w 2018 roku	40
Tabela 9. Kadra OPS-u i jej kwalifikacje w 2018 roku	41
Tabela 10. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie w latach 2016-2018.....	42
Tabela 11. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez OPS w latach 2016-2018.....	46
Tabela 12. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2016-2018	48
Tabela 13. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2016-2018	50
Tabela 14. Instytucje udzielające wsparcia poza gminą, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy gminy	50
Tabela 15. Organizacje pozarządowe w gminie	52
Tabela 16. Ramy finansowe strategii w latach 2019-2023.....	82

Wykresy:

Wykresy 1-2. Ludność gminy oraz jej struktura wiekowa w latach 2016-2018	14
Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności gminy w latach 2016-2018	15
Wykres 5. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2015-2017	16
Wykres 6. Mieszkania pozostające w zasobach gminy w latach 2016-2018.....	16
Wykres 7. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w gminie	18

Wykres 8. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2016-2018.....	19
Wykres 9. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2018 roku	19
Wykres 10. Mieszkańcy gminy posiadający zatrudnienie w latach 2015-2017*	20
Wykres 11. Bezrobotni w gminie według płci w latach 2015-2018	20
Wykres 12. Stopa bezrobocia w powiecie łobeskim, w województwie zachodniopomorskim i w kraju w latach 2015-2018 (w %).....	21
Wykresy 13-16. Bezrobotni w gminie na koniec 2018 roku według wieku, czasu pozostawiania bez pracy, stażu pracy oraz poziomu wykształcenia	22
Wykres 17. Schorzenia najczęściej stwierdzane u dzieci i młodzieży w 2018 roku	29
Wykres 18. Schorzenia najczęściej stwierdzane u osób dorosłych w 2018 roku	29
Wykres 19. Opieka profilaktyczna nad matką i dzieckiem w 2018 roku	29
Wykres 20. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców gminy w 2002 roku.....	31
Wykres 21. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku	31
Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku.....	32
Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku	32
Wykres 24. Mieszkańcy gminy zaliczeni przez PZON w Stargardzie do osób niepełnosprawnych i stopnia niepełnosprawności w latach 2016-2018	33
Wykres 25. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie w latach 2016-2018	35
Wykres 26. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie oraz działalności GKRPA w latach 2016-2018.....	36
Wykres 27. Osoby w gminie, którym w latach 2016-2018 udzielono pomocy i wsparcia	44
Wykres 28. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie ..	44
Wykres 29. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie pieniężne	44
Wykres 30. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie niepieniężne	44

Wykres 31. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2016-2018 (liczba osób w rodzinach)	45
Wykres 32. Warunki życia w gminie	54
Wykres 33. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy	55
Wykres 34. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie	56
Wykres 35. Jaki jest poziom bezrobocia w gminie?	57
Wykres 36. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?	57
Wykres 37. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy?	58
Wykres 38. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?	58
Wykres 39. Jaka jest skala problemu bezdomności w gminie?	59
Wykres 40. Jakie działania byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?	59
Wykres 41. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie	60
Wykres 42. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?	60
Wykres 43. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy?	61
Wykres 44. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy	62
Wykres 45. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?	62
Wykres 46. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w gminie	63
Wykres 47. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?	63
Wykres 48. Problemy najczęściej dotykające osoby starsze z gminy	64
Wykres 49. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w gminie?	64
Wykres 50. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z gminy	65
Wykres 51. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?	65
Wykres 52. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w gminie?	66

Wykres 53. Przyczyny braku bezpieczeństwa w gminie.....	66
Wykres 54. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w gminie?	67